

Domobranstvo — naša protirevolucija in naša rešitev

Pod tem naslovom prinaša »Za blagor očetnjave«, glasilo slovenskih domobrancev v Novem mestu, v številki z dne 23. decembra 1943 naslednji članek:

Komunistična revolucija je izbruhnila v slovenskem narodu leta 1941. Izbruhnila je v narodu takim, kakršen je takrat pač bil. Bistvo te revolucije ni v tem, da so pristali ene stranke, ampak v tem, da so pristali vsi. Komunistična revolucija je izbruhnila v slovenskem narodu leta 1941. Izbruhnila je v narodu takim, kakršen je takrat pač bil. Bistvo te revolucije ni v tem, da so pristali ene stranke, ampak v tem, da so pristali vsi.

Pod tem satanizmom komunistične partije, zavarovanim z orožjem njenih tolp, vse prejšnje, kar je narod imel, padlo v nič. Danes je naš narod razdeljen samo še na pristase komunistične partije po letu 1941, to je pristase OF in pristase pristnega »slovenskega naroda« izpred leta 1941; z drugimi besedami na pristase komunistične, boljševiške, brezbarvne in brezverne bodočnosti na tem ozemlju, in na pristase slovensken krščanske bodočnosti našega naroda.

Zakaj slovenski narod, kakršen je bil pred letom 1941, ni mogel komunistične revolucije preprečiti, to je posebno, zelo bolešno poglavje. Vnebovpijajoče krivdo taja za to tudi cesarske italijanske oblasti, ker so najprej narod kot tak v vsaki organizirani obliki razpusstile.

Tu hočemo opozoriti le na dejstvo, dje narod stal brez vsake organizirane oblike je revolucija že tu in je večina narodne v njeni vihrini in trpljenju.

Kdo naj torej stre komunistično revolucijo za slovenski narod in od njega kono odstrani njene nevarnosti? Komunistična revolucija je nastala prav zaradi tega, ker je ni nobeno od prejšnjih društev, nobena prejšnja ustanova mogla preprečiti; namila je zaradi tega, ker so bile laži in ščunje komunistične stranke, zavarovane z orožjem njenih tolovajev, močnejše in zapeljivše kakor vsi ostali programi. Tudi nena prejšnjih strank ni mogla komunistične revolucije preprečiti, še manj bi jo nglia ustaviti in streti zdaj.

Ali bo OF strla stara upravna ali politična oblast? Kje, ko pa vidimo, OF so oblasti sami bili pristaji in varni OF: ko dan za dnem vidimo, kako sepravi vplivni pristaji OF izmuznejo končen plačilo, po večini zaradi pomanjkanjadokazov. OF pa dokazuje nad 15.000 mrtvih Slovencev in opustošena dežela!

Jasno torej je, da nič starega n more komunistične revolucije streti, ker e nič starega ni moglo preprečiti ali jo ničiti, ko je bila še v povojih. Tudi nobenaloventra ustanova danes ne more streti omunistične revolucije sama, ker je narodpo dveletni državljanski vojski preveč oslabil in so rosiel protikomunističnega odora že močno razredčeni.

Teda je v največji naglici — ker komunistična partija ne bo čakala — izvesti novo organizacijo vsenarodno, neodlišno, nedržavno, katere edini cilj bo, d lučjo resničepremaga komunistične laži, krščanstvom atanzem komunizma, z orožjem komunistično orožje, torej edini cilj da stre komunistično revolucijo v celoti, da proti komunistični revoluciji izvede protirevolucijo, vtajenj, naroda in njegovo osvoboditev d protote rdeče nevarnosti.

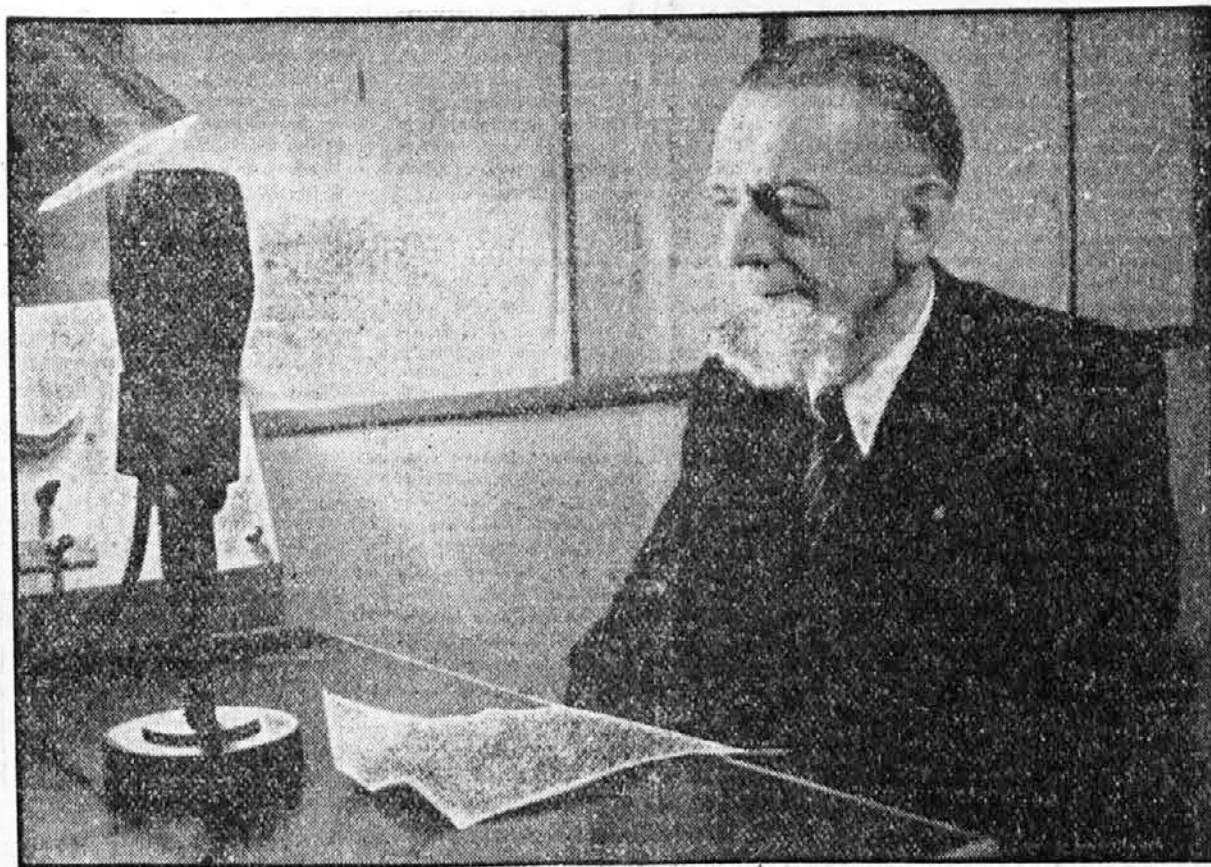
Ti slovenska vsenarodna organizacija, ki n nobene zveze s prejšnjim strankami, očrtavi ali kakršnimi koli združbami, je slovensko domobranstvo. Slovensko domobranstvo je slovenska narodna vojska, katere edini narodni cilj je streiti komunistično revolucijo. Nobena prejšnja politična organizacija takega cilja ni imela, ker ji ni bil preben. — Cilj slovenskega domobranstva e, narod osvoboditi boljševizma in spei spoznaviti družinsko, vaško, pokrajinsko i narodno skupnost.

Ti osvoboditev od komunistične nevarnosti, uničenje rdeče revolucije pa samo na sebi pmeni silen vzpon na d in njegovo volkovo »rast. Ni to ustavitelj življenja na položaj iz 1941, ampak pomeni vlikanski napredek. Je kakor popolno, končno ozdravljenje in znamenja, da je treba samo d bolezei zadavi. Ozdravljenje je napredek, je dokaz, da je v telesu zmagnala sila življenja, in znamenje, da je treba samo še časa pa se bo bolnik okrepil.

Ko bo domobranstvo strlo komunistično revolucijo in narodu spet vrnilo mir in varnost, da bo Slovenec — katere koli stranke — spei varen v svoji hiši, v svoji vasi, na polju, na cesti, v gozdu, v mestu, takrat se bo narod nekoliko oddahnil, življenje ga bo peljalo naprej in kmalu si bo opomogel.

Zemlja bo prvo jesen rodila, ko da ni bilo nič, žene bodo rodile nove Slovence, v vaseh bo novo življenje ob pesmi in delu in domačem kruhu in noč bo spet težko pričakovana a prilika za varen počitek.

In akral bo sedanja revolucija spomin na vti isti boj slovenskega naroda za samoga e. Zmaga nad to revolucijo bo narodu v n prišla njegove moči, zdravja in neumrlj vod.

Präsident General Leo Rupnik spricht zum slowenischen Volke — Präsident general Leon Rupnik govori slovenskemu ljudstvu.

Lastna sila, neupogljiva volja in pogum do življenja — slovenski program za bodoče

Na novega leta je imel deželni predsednik general Leon Rupnik po radiu nagovor, v katerem je med drugim dejal:

Ljubi moji slovenski rojaki!

Ob slovesu od starega leta imamo že tako navado, da ga pregledamo — pri tem pa vse neizpolnjene želje in nade radi naprtimo mlademu novemu letu.

Naša upov in želja za bodočnost pa ne smemo zaupati kar mlademu letu, temveč se — ne glede na koledar — smemo zanašati samo na lastno silo, na našo neupogljivo voljo in na naš pogum, da hočemo živeti.

Sicer smo prav majhen narod, najmanjši v Evropi, vendar pa kljub temu že 1500 let s največjimi narodi našega domačega kontinenta skupaj prenašamo veliko trpljenje in veselja, ki ju usoda dodeljuje tudi njim. — In že meseca septembra, ko nas je izdajstvo združenih badogliancev in boljševikov oklepalo v smrtnem objemu — če tedaj nismo propadli, ne bomo propadli niti v bodočnosti.

Vsekakor nam je ob septembrski, za življenje nevarni krizi pomagala Nemčija, ki ji bomo za to večno hvaležni. — Toda Nemčija nam ne bi bila pomagala, če se ne bi bila prepirala, da živeti hočemo ter znano za svoj obstoj tudi pridno delati in se hlabo boriti.

Za varstvo in za mogočno pomoč branilca vse Evrope, velikega sosednjega nemškega naroda, se moramo torej zahvaliti tistemu delu naših slovenskih rojakov, ki si je ohranil zdravje duha, namreč:

Prvič — hrabrim prostovoljnimi protikomunističnim milicinkom, ki so v obupnem položaju kljubovali dvojnemu obtemu partizanov in badogliancev ter so se s težko borbo prebili do nemških meja in v Ljubljano, da od tukaj pod vodstvom junaške nemške oborožene sile z nezlomljivim pogumom nadaljujejo boj in se na novo organizirajo kot slovensko domobranstvo.

Drugič — korajžnim in svoje dolžnosti se zavedajočim kmetom, ki so svojo grudo obdelovali tako dolgo, dokler je niso morali napojiti z lastno krvjo, ali pa so — z nje pregnani — zagrabili za orožje ter dopolnili domobranstvo in se sedaj pripravljajo na končni obračun s tolovaji.

Tretjič — pridnim, sposobnim in narodno zavednim delavcem, ki so ob strojih ali s svojim orodjem storili svojo dolžnost ter niso zapustili svojih mest ne glede na skromne meze, hkrati pa tudi prezirajoč zapeljiva vabila židovsko-boljševiške »internacionale«.

Četrtoč — svojim dolžnostim vdanim in ljudstvu zvestim uradnikom, duhovnikom, zdravnikom, šolnikom, inženirjem in drugim državnim, javnim in zasebnim uslužbencem, prav tako pa pripadnikom svobodnih poklicev, ki se od lažne propagande niso dali zapeljati, temveč so z dostojno večino slovenskega ljudstva vzdržali pred sleparskimi obljubami sovražnikov ter so vztrajali ob težkih grožnjah in kljub terorju rdečega podzemlja, posebno pa še novinarjem, ki s svojo odločno in jasno besedo dajejo boju proti komunizmu duhovno oporo.

Petič — večjemu delu slovenske mladine, ki jo je samo zdravje in veselje do življenja ter se z zanesljivo pravimi občutki povezanosti z domačo zemljo in njenim ljudstvom priloženo zgraža nad duhovno, moralno in fizično pokvarjenostjo svojih tovarišev in tovarišic, razjedeh od židovskega strupa, ter je odločena, da sebi in vsemu svojemu narodu z mladostno krepkimi udarci skuje bolj zdravo, za plodno delo bolj vneto, lepšo, sončnejšo bodočnost.

S temi pozitivnimi prvimi in z njihoviimi lastnimi močmi moramo in bomo kot prvi evropski narod — ne glede na vse ovire in težave — še nadalje v še večji meri izpolnjevali svojo dolžnost. Posebno bomo pa svoje dolžnosti izpolnjevali tudi s preziranjem morebitnih nasprotnih udarcev, ki našega poguma nikakor ne bodo ohromili, temveč še okrepili.

Težak je program in zelo težka so naloga, ki si jih zastavljamo. Toda stvari se moramo lotiti in tudi zmagati! Zakaj samo tako si bomo zaslužili in priborili trdno povezano narodno skupnost in tisto resnično socialnost, ki sta nam porok in jamstvo za tisti prostor, ki nam v družini evropskih narodov po pravici in zaslugi pripada.

Ko se pa spet lotimo našega dela, moramo obenem s sebe otresti vse zlobne strasti, ki so nam jih desetletja dolgi strankarski politični prepri in združbe napravili skoraj za navado, da se je naša narodna edinstvo razbila ter smo prav zato tako dozorili za razdorno počenje komunizma. Nevoščljivost in zavist, sebičnost in skopstvo, ovaštvo in podkupljivost, umazano stremstvo in korupcija ter podobne grde lastnosti morajo izginiti ter napraviti prostor tistim krepostim, ki nam edine

lahko dajo moči za izpolnitev naših težkih nalog.

Najprej moramo v naši mali pokrajini napraviti red!

To se pravi: mi moramo iztrebiti komunizem in pokončati njegove požigalske drhali — zagotoviti si moramo varnost in mir — odstraniti razdejanje — uresničiti obnovo — vse kmetijstvo spet dvigniti na višek — oživiti svet industrije in obrt itd. Seveda moramo hkrati z vsem tem obnoviti ali ustanoviti tudi vse za te namene potrebne organizacije.

Z uspešnim uresničenjem vseh teh del in prizadevanj bomo dokazali, da smo, čeprav majhen, vendar vti, prizadeven, pošten in hraber narod, ki bo — kljub vsem volnim težavam — iz naše domovine spet lahko uredil naš prelepi vrt. Hkrati bomo pa doprinesli dokaz, da te naše prelepe domovine nikakor nismo voljni izročiti židovskim politkomisarjem, naj bi nas odvedli v tunde in tajge severne Rusije in Sibirije — polnit židovske denarne vreče.

Tako vidite, da se program za ustanovitev našega novega življenja ne da prisiliti v koledarski predal enega edinega leta. Sedaj vemo, da je naše vstajenje odvisno samo od nas samih — da moramo vso svojo voljo in vse moči zastaviti trajno ter sta za to potrebni — edinstvo in disciplina.

Ne glede na koledar je začetek storjen. Protikomunistične manifestacije v mestu Ljubljani in po pokrajini — sklep z domačiji pregrnanih deželanov, da bodo delali in se borili do zmage — oklic predstavnikov vseh slojev vsem Slovincem in Slovenkam na neizprosno boj zoper komunizem — neodoljiva borba in organizacijski napredki našega domobranstva, prav posebno pa še boj, ki ga je naše domobranstvo z rano ob ramih v zvestem bojnem pobratimstvu s hrabrim nemškim vojakom proti desetkratni premoči junaško in zmagovito dobojevalo v borbi za Kočevje, naš slovenski Alcazar, nam daje pravico za trdno vero v končni uspeh.

S to vero vam klidem, Slovenci in Slovenke, da nastopa doba, ko si boste s svojim prizadevanjem, s svojim delom in s svojo trdno vero v zmago lahko svoja imena za večno zarisali v zgodovino naše domovine in vsega slovenskega naroda.

Vsem potrjim in vsem pogumnim klidem in od srca voščim, naj nam leto 1944, z vdanim delom za slovensko domovino vsem prinese veselje, čast in srečo!

razpologa Sovjetska zveza, torej približno 18 milijonov ljudi, je po priznanju angleškega lista »Nineteenth Century« izgubilo osebno svobodo s tem, da jih kot jetnike, prognance, izgnance ali celo kot kriminalce gonijo na suženjsko delo od enega državnega podjetja do drugega.

Predsednik francoske vlade Laval je preuredil notranje ministrstvo, ustanovil posebno državno tajništvo za notranje zadeve ter postavil na odgovorna mesta zanesljive ljudi. S to novo preureditvijo je Laval dal izraza svojemu trdnemu sklopu, da naredi v Franciji red in odločno nastopi proti komunističnemu naaliju in političnemu tolovajstvu, ki ga je skušala zasnovati sovražna propaganda.

Neki sovjetski komisar, ki je skozi Madrid hitel dalje v London, je dejal, da imajo zastopstva sovjetskih častnikov, ki so odpotovala v Anglijo, nalogo, pridobiti bivše carske častnike za Sovjetsko zvezo ter jim vrniti prejšnja vojaška mesta in odličja. Takšni vabljenici nasto-

Iz vsebine:

- Na 1. strani:
Domobranstvo — naša protirevolucija in naša rešitev.
Lastna sila, neupogljiva volja in pogum do življenja — slovenski program za bodoče.
Teden v svetu.
- Na 2. strani:
Tudi Vi ste bili na komunističnem »seznamu smrti«! (Odkritja in imena iz komunističnega obveščevalnega arhiva.)
- Na 3. strani:
Novi podatki in dokumenti iz komunističnih seznamov.
Teden doma.
- Na 4. strani:
»Jugoslovanska osvobodilna vojska je zadala Nemcem hude izgube...«
Pisma nam in vam.
- Na 5. strani:
Dvojno življenje Evna Azeva.
- Na 6. strani:
200 letnica Japljevega prevoja Sv. pisma v slovenščino.
- Na 8. strani:
Sprehod po bombardiranem Berlinu.
Dokument o ljudeh in dejanjih »osvobodilne« vojske.

Uradne izjave o sovjetskem slovanstvu

Sovjetska uradna izjava z dne 10. maja 1940:

»Agencija Tass je pooblašena, da te novice (= o tem, da je politika sovjetske Rusije slovenska politika) niso samo netočne, temveč tudi smešne, zakaj po mnenju sovjetskih odgovornih krogov je vsoslovanstvo tako a splošnega kakor tudi mednarodno političnega stališča povsem reakcionarno gibanje, ki je v nasprotju a politiko sovjetske države.

Ta izjava do danes ni bila preključana.

Izjava slovenskega vodilnega boljševika:

»Tisk takojimenovanih »zapadnih« demokracij je v sedanjih vojni večkrat obdolžil Sovjetsko zvezo, da v svojih atremljenjih predstavlja tretji imperialistični tabor, ki se bori za smotre panslavizma, za slovensko oblast nad svetom...« (A. Poljanec — Boris Kidrič v »Sodobnosti« 1. 1940.

Tudi ta izjava ni bila preključana.

Kaj pravijo na to slovenski boljševniki, ki vidijo za OF ne roko kominterne, temveč »slovensko« Rusijo?

»Junaška dejanja osvobodilne vojske v Sloveniji«

Da prehitimo komunistično in ofarsko propagando sporočamo:

»Oddelki jugoslovanske osvobodilne vojske v Sloveniji so zasedli važno, dasi skoraj do tal požgano prometno križišče in pristanišče Cerkljevo ob Cerkliskem jezeru, kjer prebivajo same ženske. Po hudih bojih so zlomili sovražnikov odpor ter razdeljali vse prometne naprave, važne za nemški oskrbovalni promet in sicer: požgali so leseni, za silo popravljeni most čez krajevni potok in požgali vse tiste redke brvi, ki jih je pustila cela laška cesarska vojska med svojimi »boji« s koman»ti. Poselneza pomena je v tem oziru most, ki je vezal hišo kmeta Brinarja, stoječo na vojaško važnem otoku med dvema mlinoma, z bregov omenjenega potoka. S tem je onemogočen sleherni vojaški promet med omenjenim kmetom in celino. Zaradi podrtih mostov, ki jih po sedbi strokovnjakov, n bo mogoče popraviti prej kakor v eni uri, je tudi ustavljena sleherni plova bomoška podmornice po cerkliskem potoku, kar pomeni nov, važen prispevek h končnemu zlomu Nemčije.

Ko so oddelki osvobodilne vojske to važno delo končali, so se umaknili. Pri umiku jih je oviralo le lajanje redkih psov in kruljenje še bolj redkih prašičev, ki so imeli srečo, da so se ostali v tej trdnjavi. Upamo, da bodo zavezniki to pomembno vojaško dejanje znali ceniti v vsem njegovem obsegu.

Kriza v zdravniški zbornici

V Zdravniški zbornici je nastopila huda kriza. Ta ustanova bi namreč izmed vseh podobnih morala izključiti največ članov.

Dalje na 2. strani.

pajo tudi že na Portugalskem, na Svedskem in v Turčiji. Kaj če ni to poskus, da bi vsaj enaki Rusi potegnili boljševiški voz iz blata?

Komunističnega voditelja v Badogli vladl, Giovannia Roveda, je italijanska republikanska policija zaprla. S tem je postavljena na laž iz tujino večkrat razširjena vest, da je bil Roveda v Turinu umorjen.

Madžarski vojni minister je prepovedal o potovanju v tujino raztegnil tudi na vse moške madžarske državljane od 18 do 60 leta starosti brez ozira na to, ali so že služili vojake ali ne.

»Najtežje vprašanje francoskih disidentov je spraviti v sklad interese naše vojske in komunističnim« je dejal general Giraud na svojem obisku pri generalu Aleksandru. »Prepad med menoj in komunisti je nepremostljiva.

Nemška vojna proizvodnja lahko da dovolj vojnega blaga za nadaljevanje doseganje nemške strategije, meni celo ameriško zunanje ministrstvo, kakor poroča londonska poročevalska služba.

steza. — Kerč, Podjunska cesta 10. Pri njih tiskarna. Sestankov pri njih se udeležujejo Pirs, Arko, ki hodi stalno na teren in daje ostalim navodila, Rozman, Duša in Minea. Mnogokrat prihaja k njim tudi p. Modest. Priš, Podjunska 12. Pri njem se nahajajo zaboji z veliko vsebino.

Organizirali Bele garde na pošti Jerreh, na III. dr. realni gimnaziji dr. Vrabher, Stavbna zadruga Ing. Palek, Banovina Mastnak.

Kerne, Tržaška 17 a, II. nad. 28. 8. ob 10 zvečer preislava. Našli zalogo papirja, raznoževalni stroj. Zaplenjeno, ona odpeljana. Po informacijah drugi dan izpuščena. Plavogardista.

Dne 10. 1. 1943 setanek Bega pri Amerikancu, gostinca na Tržaški cesti. Udeležili so se Bučar, Cesta II, 21, Lenasi Viljem iz Grosuplje, stanuje v Rožni dolini pri starših, Marinič Rudi, Tržaška 83, sklep: razčiščenje Not vasi. Bega.

Milevst Peter, bivši narednik jugoslovanske vojske, rodom iz Srbije, stanuje v Delavski dom, belogardistični kurir. Visok, močan, precej debel, črne lase, rdečega, okroglega obraza, obrit, okrog 30 let. Danes je ves razigran, prišel, da je dobil pismo od doma s sporočilom, da je v Srbiji prevzel vso oblast v roke mater Nedice in da je sedaj tam dobro in v celoti.

Roblek Peter, kaplan, stanuje ob Ravnikarjevi 4, ak. belogardist. 10. t. m. je ob 5.30 zjutraj razšel letake, pisane na stroj, njih vsebina je bila: »Slovenici, v samoočrambni istini zločinca« itd. Na dan Natačena pogreba je hodil od hiše do hiše in zalagal, da se obesijo žalne zastave. Tam je bil javljen kot lesni manipulant tudi nekdo, se je pa pred mesec dni odstranil in je verjetno, je šel na teren. Če ga kdo pozna? Milor.

Fajdiga, kontrolor poštne direkcije, 38 let, stanuje na Tržaški 117. Plavogardist. V službi se druži z dr. Kurbošom Bogom, višjim svetnikom (Bega) in Poharcom, bivšim starejšim Sokola v Zg. Sili. Fajdiga je iskal stike z OF na terenu, Tržaška cesta. Bil je pravočasno odklonjen. Družbo zahaja z dr. Kostiom — Pokojnik zavod. Fajdigov brat Silvester je bil v aku, ki so ga napadli naši. Sedaj se je vrnil domov, zajeli so ga Italijani nekje na Kočevju. Predlagan. (= za likvidacijo). Op. ured.

Hreg, Tyrševa cesta, mašufakturna trgovina plavogardist, ki je odklonil OF podporo. Njemu zahaja večkrat tedensko vojska, jara.

Jag, Toni, trgovec, plavogardist, odklonil plač OF.

Trš, Zvonko, mlad, naiven fant. Zbir se na stanku v zavetišču v Pokopalski ulici. Bega. Imajo orožje in se vadijo.

Dr. Jore, najaktivnejši Bega v Trnovem, veliko aktivnost. Najbolj sodeluje v Groharjeve ulice — vis-a-vis Obrbe Sol in Kolesa, Groharjeva 29.

Dr. Egon, Predjamska 39. Pri njem se shaja Horvat Janez, Borštnik Lino i Brunar. Veron in Kovorka.

Dr. Snuderl Maks, Albanska 29. Prijatelj Mačur. V slučaju represalij od OF se i treba jateči k policiji.

Jag, Smuc, sprejemla plavogardistič tisk.

Sarm, lastnik trgovine, Celovška cest plavogardist — odklonil podporo OF.

Dr. Roš, odvetnik iz Laškega, sedaj Ljubljani, pri neki akciji za interniranje i izjavil: Zabavljaj je čez blivše JNS voditelj, ker ihalno sodelujejo. Kolikor ima še moč bo del s SZ. Navdušuje se za sporazum me plavogardisti in OF.

Dr. Antonija, Kolodvorska, grozi k muniom.

Jag, Fric, bivši Orjunaš in banki Praprtnikovega kova.

Zidaršč Lado, uslužben v knjižnici Delavski zbornice, Slomškova ul. Opis: mlad, črn, lahke postave, nosi očala, druži s stajniš Liscem in zgeda, da je pri OS. (Op. ured): Zidaršč Lado je bil ustrelje v Grčicah ter je hodil dal časa s partij Boje iz Nemške vasi pri Ribnici.)

Povič Niko, Mestni trg 3. Pošni ura nika, in žena prej navdušena za OF. K so nopolli belogardisti, sta se preorierit rala, etrovci dela danes aktivno pri Bega, ni Ivan, stanuje na Bleiweisovi i OF. Je pa dvorezen nož in ščeva.

Znar Slava, uradnica PH, Kopalska i Roman, uradnik PH. Klerikale, r, razširja in propagira belogardistič

deplj Ciril, uradnik PH. Bleiweisov, širjevalec plave literature. Vrši usta, jando.

le Marija, uradnica PH, Kongres, Vrši ustno propagando proti OF. eneller Fani, uradnica PH, Jesenkov, apada in javno obsoja komunističe

nič Josip, služitelj PH, stanuje v Rni, Cesta XV št. 15. Obvešča Borštnika ajnanja in odhodu uslužbenec iz uakatero sumijo, da so pristaši OF, er i ta način pomaga v njihovi vohunki

Josip, služitelj, Knezov štrardon 26. voljenje za radio. Je nevaren, ke se zelo idealnega in zavednega. Strogo iadvo in predlog (= za likvidacijo. Op. ur.). nava Ivan, služitelj, Erjavčeva 20.

amešek, Tavčarjeva 4. — Opazovaro od 11. oktobra. Zadržal se, nato odel k alanu v smeri proti Tehnični šol.

si Viktor, Trdinova 5. Prodaja radiole in ob enem preskrbuje kupcen doja.

istofova (o njej je bilo že poročano). linoval ul. št. 7 zahaja večkrat nek goke se običajno maskira, ker se skriva našimi in Italijani. (KA.) Morda major

— Rotkiv.

I., akademik, Bernekerjeva št. 8. Opa-

Zvoček, Drenikova 26. Opazili so ga, el z aktivno čez travnike v Kleece. talno na banovino. Hčerka ima se Bega.

enšek Velebit, Tavčarjeva 4-I. Popis: rne lase, gladko obrit, star 24 let, eno nogo. Sodeluje aktivno pri kone pripada KR. Sam je več-

je je odločno proti OF, zlasti

proti KS. Njegov brat se baje nahaja v Gonarsu, je belogardist.

Inž. Jos, Žoze, Prule 17.

Inž. trukelj Tomaž, Levstikova 14. Nevaren b. Preganjalec komunistov. Konec julija arširan, okoli 1. 9. izpuščen iz zapore.

Pavš Stane, doma iz Most, Pokopalska št. 5, snuje na Tržaški cesti. Je nevaren Bega.

Vla, brata, trgovina, Wolfova ul. 3 in na Ajdovski. Svoječasno sod. v trg. od. — Odklonil prispevek za OF.

Volović Friderik, Trg Viktorja Emanuela i.

Zaležigradom je večkrat videti Casarja v drugi neke Biteznirove. (Op. uredništva: Casarj so komunisti ubili v Skofljici.)

Zehr, 20 let — visoke postave — tri tedne ohten, plavogardist.

Pečnik Marij, 47 let, Gregorčičeva 7 a, hišnik Stalno se druži z Zalokarjem Vojkom, i se je izrazil, da je treba pobiti vse komuniste.

Provič Tone, Gledališka ul. 10, žandarmerijski poročnik iz Boke Kotorske.

Pršič Marjan, Frankopanska 29, Mošet Silvi, Demšar iz Ptuj, Stefanec Zora, Erber, teta, draga Erberja, vsi iz Frankopanske 23. Priš tudi Česnik iz Medvedove ul. 1. Sestani se vrše tudi v stanovanju inž. Abramama — pregledano 9. 11. 1942. Rotkiv.

In Maks, tajnik Bega. Spi pri remizi v hiški je na samem. Ima sobo tudi v Studjski ulici in v Delavski zbornici v Iljadstropju, verjetno pri Križmanu. Križma ali pa Langus sta uradno vodji Bega.

Seanke imajo v Delavski zbornici ob toriki in petkih ob 7 zvečer. Sestankov se udelejeje 30 do 32 oseb.

delo naših na direkiji. Pred razpadom Jugoslavije je nosil domov neke tajne spise. —

Mevžl Just, Mandelčeva 5. 19. 9. nosila zavitke od Boleta. Govori sovražno o OF. —

Čadež Silva, ima mesečno 4000 lir plače. Dobila je potni list za Italijo. Verjetno je, da se hoče skriti. Se vlači z Italijani. —

Frakelj, kaplan, stolnica. Glej Katoliška akcija! Major Kosec Milan, Gledališka ul. 16. Nahajal se je v ujetništvu, iz katerega je prihajal na dopust. Sedaj se nahaja doma. Služkinja je izjavila, da mu mora vse pripraviti za na teren. Naročil si je tudi novo uniformo, ne ve se, kakšno. Odpotoval na Dolenjsko. Silno opasen.

Avtomobil št. 1.382 LB — manjši tovorni avto se zadržuje običajno okrog 2 blizu hotel Miklič, večkrat tudi pred trgovino Metka na Dunajski cesti.

Tanzig Ferdinand, Miklošičeva 13, dijak V. razreda I. dr. gimnazije, je v svojem razredu močno propagiral plavi pokret. Pridobil nekaj naivnih součencev.

Strojanski Katarina, Ulica Stare pravde, je pri Bega. Prireja pojedine, na katere prihaja ban s svojo družbo. Ima ogromne zaloge v manufakturi in festinavi.

Kaplan Sinkar iz Mirne pečl: opis: srednje velik, srednje postave, temnih las, podolgovatega obraza, oblečen je v temnomodro suknjo in enako obleko ter nosi temnomodro pragoasto kravato. Večkrat nosi temna očala. (Op. uredništva: ubit v Mozilju.)

Lozger, Igriška 3. Sprejema Salis.

Rezultati zasledovanja Kralja Dušana. Začeli smo ga zasledovati v ponedeljek 28. t. m. Tovarišica Darja je šla za njim iz Baragovega semenišča do kavarne Evrope, kjer je odšel notri pri velikih veznih stano-

krat sprehaja po promenadi, zahaja tudi v Emono, hotel Strukelj, k Tumpeju na Tyrševu c. 60. Trumpej je bil železniški uradnik v Mariboru in je baje dober organizator; Kraljeva sestra je gledališka igralka. (Bega.)

Demšar Anton, bivši župnik na Bledu, sedaj načelnik oddelka za vojne ujetnike pri Rdečem križu. Bega.

Potokar Jože, šef blagajne pri PH, prej klerikalec, bil vedno zelo osvojevan. Sedaj zaprt na sodnji v zvezi z milijonsko afero. Ob aretaciji obljubil 50 kolegom, da mu bodo sledili.

Prešeren PH. — 18. 12.

Major Novak je zopet v Ljubljani. Sam pravi, da je bil na Gorjancih priča, ko je 40 jugoslovanskih oficirjev pobilo 200 partizanov. Seznane OF, ki jih sestavlja Bega, redigira baje kot zadnji. (R.)

K nekemu našemu simpatizerju je prišel v soboto belogardistični kurir iz okolice Novega mesta, ki je prišel v Ljubljano po neke stvari za nekega belogardista, s katerim se ta naš aktivist pozna. V pogovoru je kurir povedal, da ima še opravke pri prof. Grafenauerju na Tyrševi 17. Ima belogardista, ki je tega kurirja poslal v Ljubljano, bom naknadno sporočil.

Levar + Miklave, inž. Strukelj + Del. Knjižnica.

K Ažnohovi hodi nek črn fant iz Krešije. Star je 25 do 28 let, močan, eleganten, oblečen v svetlosivo obleko, pozneje je imel črn suknjič. Od nje odnaša pakete, Ažnohova je šla 11. VIII. ob 3 na 10 s paketom na Univerzo, in sicer pri stranskem vhodu. (Bega.)

Nov seznam komunistov, odpuščenih iz javnih in samoupravnih služb, je bil objavljen 1. januarja 1944. Seznam vsebuje okrog 50 oseb, o katerih je rečeno, da so bili odpušteni, ker so samovoljno odšli iz svojega službenega mesta ter svoje odsotnosti niso opravičili. Velika večina jih je iz Ljubljane, nekaj pa tudi iz Kočevja. Poštena slovenska javnost je ta odločen ukrep sprejela z velikim odobravanjem.

Prava bitka med komunisti prostovoljci in prisilnimi mobiliziranci se je vnela 16. decembra 1943 v bližini Sodražice. V tem boju je padlo mnogo pravih komunistov. Prisilni mobiliziranci so se poskrili po gozdovih in žetli, da pride čimprej nemška vojska in jih reši iz komunističnega »raja«.

Nov dokaz, da so razmere med komunisti in gozdovih že skrajno neznosne.

Ker se može in fantje, ki so pobegnili pred komunističnimi tolpmi, navzile vsem pozivom rdečih krvolokov niso hoteli vrniti, so komunisti začeli izganjati cele družine iz raznih vasi. V šentjernejški občini so v več vseh nabili lepake, v katerih nekaterim družinam groze s smrtjo, drugim pa s preselitvijo, če se člani teh družin ne vrnejo takoj domov. Mnogo družin so na ta način že pognali na ceste brez vseh sredstev. To se je zgodilo v stopiški občini in okrog Trške gore.

Komunistična Sercejeva brigada, ki ima na vesti strahotni pokol slovenskih narodnjakov v Grčaricah in se je pozneje za svoje izgube maščevala nad nedolžnimi ujetniki, ki jih je po pripovedovanju očividca na Travnici gorji ustrelila 38, je za vse te svoje narodne zločine prejela zaslužno kazno. Po teh zločinih sta se III. in del IV. bataljona Sercejeve brigade po gozdovih podala na Primorsko ter se utaborila v Tatru pri Ilirski Bistrici. Nemška vojska je vas obkolila ter po kratkem hudem boju pobila okoli 150 tolovajev, zelo mnogo pa jih je ujela. Padli so tudi morilec nedolžnih žrtve na Travnici gorji, poveljnik Sercejeve brigade in dve komunistični zločinki.

Nov slavljen uspeh so domobranci in nemški oddelki dosegli nekaj dni pred bojem v okolici Hotedrčice in Črnuca vrha. Tam so presenetili močno skupino komunistov. V bojih, ki so temu presenečenju sledili, je bilo ubitih ali pa ujetih 160 borcev ter 12 drugih banditov.

Na Primorskem komunisti ne puste Slovencev brati slovenskih časopisov očitno zato, ker vedo, da resnica v oči bode. Tistim, ki bi slovenske časopise brali, groze s smrtjo. Posebni dopisnik s Primorskega pravi, da komunisti še dokaj huje preganjajo tiskano slovensko besedo, kakor pa so to počeli s svojimi policijskimi. Predvsem pa se komunisti prizadevajo, da bi skali dobro razmerje med ljudstvom in oblastmi.

Nekaj važnih odlokov je zadnje čase izdal vrhovni komisar za »Jadransko Primorje« Rainer, med drugim o obvezni vojni službi, o ustanovitvi domobranski oddelkov na operacijskem področju »Jadransko Primorje«, o vojni dajatvah v »Jadranskem Primorju« in o ustanovitvi posebnega komisariata Sušak-Krk. — Odlok o obvezni vojni službi pravi, da so vsi italijanski državljani, ki prebivajo na operacijskem področju »Jadransko Primorje«, zavezani dati vse svoje moči za namene te vojne. Obvezna vojna služba se opravlja z orožjem ali brez orožja. Obveznosti vojne službe zadosti, kdor prostovoljno služi:

a) v domobranski oddelkih, b) v službi obnove, c) v nemški vojski, pri orožni SS in pri nemški policiji, d) v Todtovi organizaciji in e) v oddelkih nove italijanske vojske. — Odlok o ustanovitvi domobranski oddelkov na operacijskem področju »Jadransko Primorje« pravi med drugim: Za pomoč pri vzdrževanju reda in varnosti na operacijskem področju »Jadransko Primorje« se lahko ustanovijo domobranski oddelki. Sestavijo se iz mož, do matih in bivajočih na operacijskem področju »Jadransko Primorje«, ki so sposobni za službo z orožjem in se prostovoljno priklase. Služba v domobranski oddelkih je vojna služba. Oblast poveljevanja domobranskim oddelkom izvršujejo pristojni višji SS in policijski vodje.

Poln voz topovskih granat in pet strojno so novomeški domobranci v zadnjih dneh pred novim letom zaplenili komunistični tolpa v okolici Novega mesta. Spet nov dokaz, da so slovenski domobranci budno na straži.

Cankarjeva brigada, ki je v dneh pred bojem divjala po Krki in okoliških vaseh, požgala župnišče na Krki, izropala Vrtačo, del Rebra in ves Hrib, na svetli večer požgala župnišče v Žužemberku, ropala po Mačkoveu in Sadini vasi, je po pripovedovanju ljudi, ki so iz te rdeče brigade ušli, dobila smrtni udarec. Nemci so jo pri Strugah obkolili in skoro decela uničili. Ubežniki pripovedujejo, da je bilo v Cankarjevi brigadi mnogo Primorcev in celo Italijanov. En bataljon te brigade pa se klati zdaj okrog Trške gore.

hodojo (tja fotografirat.) Od tu je kmalu odšel in šel v restavracijo Slon v Prešernovi ulici.

Oficir, ki je šel k Strniš in ki je na Novem trgu govoril z nekim narednikom, je šel danes ob 9 v kavarno Univerze. »Borut«.

Dne 17. 10. 42. Vojska je prišel ob četrtna 10 iz Daj-dama in se pred Emono stal z Jeranjejem. (Z njim se je stal z prejšnji teden. Tedaj sem dal samo opis, človek s srebrnosivimi očmi.) Takoj je pristopil k njima človek, majhen 155 cm, debel, tar 35 let, temen klobuk, siva obleka, aktovka (tega človeka je videla Marija pri ti vojsko po Tavčarjevi ul.). Vojska je po kontaktu izginil v Kreditno banko (vhod v banko), Jeranje pa je šel po Prešernovi ulici na Marijin trg, kjer se je sestal z moškim, 170 cm, močan, star 45 let, poln obraz, pristrizen brki, zelen havelok in klobuk zelen. Po kontaktu je Jeranje izginil v gneči na trgu.

Mošenovič in drugi. Mošenovič je danes ob 10. hodil po trgu in je imel različne kontakte (videl tov. Polde).

Milavstič ni na izpregled že dalj časa. — Obersnel(?) Ob pol 10. uri prišel po Gosposvetki in šel pred Evropo na tramvaj št. 2. Ob 12 je šel z Gosposvetke ceste na dvorišče pri »Radio« na Miklošičevi cesti. »Borut«.

(Dalje prihodnja).

Primer št. 3.

Primer št. 4.

Primer št. 5.

Primer št. 6.

Primer št. 7.

Primer št. 8.

Primer št. 9.

Primer št. 10.

Primer št. 11.

Primer št. 12.

Primer št. 13.

Primer št. 14.

Primer št. 15.

Primer št. 16.

Primer št. 17.

Primer št. 18.

Primer št. 19.

Primer št. 20.

Primer št. 21.

Primer št. 22.

Primer št. 23.

Primer št. 24.

Primer št. 25.

Primer št. 26.

Primer št. 27.

Primer št. 28.

Primer št. 29.

Primer št. 30.

Primer št. 31.

Primer št. 32.

Primer št. 33.

Primer št. 34.

Primer št. 35.

Primer št. 36.

Primer št. 37.

Primer št. 38.

Primer št. 39.

Primer št. 40.

Primer št. 41.

Primer št. 42.

Primer št. 43.

Primer št. 44.

Primer št. 45.

Primer št. 46.

Primer št. 47.

Primer št. 48.

Primer št. 49.

Primer št. 50.

Primer št. 51.

Primer št. 52.

Primer št. 53.

Primer št. 54.

Primer št. 55.

Primer št. 56.

Primer št. 57.

Primer št. 58.

Primer št. 59.

Primer št. 60.

Primer št. 61.

Primer št. 62.

Primer št. 63.

Primer št. 64.

Primer št. 65.

Primer št. 66.

Primer št. 67.

Primer št. 68.

Primer št. 69.

Primer št. 70.

Primer št. 71.

Primer št. 72.

Primer št. 73.

Primer št. 74.

Primer št. 75.

Primer št. 76.

Primer št. 77.

Primer št. 78.

Primer št. 79.

Primer št. 80.

Primer št. 81.

Primer št. 82.

Primer št. 83.

Primer št. 84.

Primer št. 85.

Primer št. 86.

Ourska
propaganda.

Merežkovskij: »Mihaelangelo«; v nač. L'Ermite: »Velika prijateljica«, 3. Vrba: »milit.« 4. Majcen: »Zgodbe in novele«, nina na vse štiri knjige je 240 lir in plačuje v 6 mesečnih obrokih po 40 lir plača vso naročnino naenkrat, dobi v pesniško zbirko Severina Šaljiga: »Sreč smrti«. — »Naša knjigo« naročite v knjigarni, kjer že lahko dvignete p

**LJUDSKA KNJIGARNA V
PRED SKOFIJO**

S. S. VANDINE:

Skrivnostni zmag

10

Dosedanja vsebina:

Družba, ki jo je bil Stamm pobliž na domačo zabavo, se grezignana kopat v bližnje jezere, ker eden izmed gostov, Montague, sicer Stemmova sestra Berenike, s kjo po svojem prvem skoku v vodo skrivnostno izgine. Pri zasliševanju ljudi, ki so se bili tiste zabave pri jamovih udeležili, igrala Steele sumi Leland, hišnega prijatelja Stemmovih, češ da je verjetno on pravil Montagueja s poti, ker da je bil tudi sam zaljubljen v Bereniko. Stamm sam se kopanja ni udeležil, ker se ga je bil po zatrjevanju hišnika Trainora pri domači zabavi prebudo napil. Ko zaslišijo tudi Stamma in mu povedo, da je Montague izginil, mu ni preveč hudo, le to mu je žal, da vrag ni raje vzletel njegovega finančnega svetlovalca Greefa. Stemmova vrazjevarna mati Matilda je prepričana, da je Montagueja ugrabil v jezero zmag, njegovo truplo odnesel in ga skril, kakor je bil storil že prej z nekaterimi sovražniki Stemmove hiše. Po Greefovem mnenju je Montague pri svojem skoku v vodo treščil z glavo ob dno in se ubil, ali pa ga je zgrabil krč, da je utonil. Med Greefovim zasliševanjem prišli v sobo Stamm, ki očitno sluti, da je Greef skušal zvaliti sum nanj, ter ga kar naravnost obdolži, da je kriv Montaguejevo smrt.

Ko se naslednje jutro preiskava nadaljuje, se Stamm nekam sumljivo nadvaja, da se je bil v neki pripravi pred policisti, da se je bil prejšnji večer tako razjezil nad Greefom. Takoj je pripravljen voditi policijsko komisijo k jezeru, iz katerega so na željo raziskovalca Vanceja izpustili vodo, da bi se prepričali, če res ni trupla v njem, kakor je zatrjevala Stemmova mati Matilda. Stamm se enkrat poudari, da tega ne verjame. A Montaguejevo trupla na jezerskem dnu tudi potem, ko je voda že povsem otekla, niso našli, in tako nanka o Montaguejevem izginotju postane še bolj zamotana. Tudi okoli jezera ni nikjer nobenih stopinj, na podlagi katerih bi se dalo sklepati, da jo je Montague morda pobrisal. Na veliko začudenje vseh pa Vance odkrije sredi jezerske kotejanje v blatu stopinje triprstnih tac, podobnih krempeljem kakšnega predpotopnega zmag.

IX. poglavje.

Novo odkritje.

Nedelja, 12. avgusta, ob 12.30. gled na te stopinje je bil tako grozen in senčljiv, da je poteklo nekaj minut, preden smo se prav zavedli njihovega pomena. Heath in Snitkin sta bila ko okamenela sta nepremično zrla v one sledove. Matam je navzlic njemu lastni sposobnosti, katero je znal priti do dna vsaki še o neverjetni stvari, molče in osuplo dol, kakor bi bil dobil živčni svetlost, ne bi bil več zmogel pretehtati svojih čutil. Tudi mene sta navdajali groza in zudenje. Obupno sem si prizadeval, da bi podil občutek te grozotne neresničnosti, ki mi je prevzemal in zaradi katerega je petela vsaka mišica na mojem telesu. Ubolj pa je to odkritje delovalo na Stama. Še nikdar nisem videl človeka, ki bi zaradi tega, kar se je nečesa prestrašilo tako na koncu, kakor je bil tedaj Stamm. Njegov obraz, ki je bil zaradi pijančevanja v pretekli noči že tako in tako vose, je dobil grdo rumenkasto-pepelasto tlo. Stamm se je lahko tresel po vsem telesu. Glava mu je omahnila nazaj na tilnik, kakor bi ga bila od zadaj zgrabila nevidna roka, in zategneno je zahropel. Neznatno mu je kri udarila v lica in jih okrajgnato pobarvala. Njegova usta in golrtangso zgrabili močni krči in oči so mu kar stopile. Hladni in mirni Vancejev glas nas spravil iz tega groznega položaja in nam pomagal priti spet k sebi.

»Ja, je spregovoril zategnjeno, »ti odšel o res omamljivi. Odpirajo nam nova možnosti! A vrnilo se zdaj na breg. Moji čevlji so hudo pritožujejo.«

V vrsti drug za drugim smo se vrnili na desno, ki sta jo bila Heath in Snitkin polnopravno mesto, tako da smo lahko prišli na suho, ne da bi sledili zgledu teta, ki je gazil po blatu. Ko smo stopili ozek brežnji pas, se je Stamm preogobrnol Vanceju in zajecjal:

»Kaj bos »orili zdaj? Njegov glas je zdel prazen in suh, podoben topemu glasu človeka, ki je gluha.

Nič, res ne, je odgovoril Vance naglo, in pa se obrnil k Heathu: »Gospod niki, rad bi nekaj slik teh odvisov, samo iz kronike. V kratkem bo treba dvigniti gnice in upustiti vodo v jezero, a mi, da toliko časa še je, da posnamete pinje.«

»Prednik je vsaj deloma dobil zopet nad samim seboj. Je dejal, nato je obrnil k Snitkinu: »Nariši natančno vse v svojo beležnico. Takoj. Ko boš »pohberi te plohe in jih zdaj na kup, »bodo potem dvignili zapornice na »m koncu jezera, one na spodnjem »m apustili. Ko bodo to delo opravili, »proči.«

»Vse se je nasmešnil, ko je poslušal nika, kako uradno zapoveduje. »o bo to opravljeno, je dejal, »mislil bom lahko počasi vrnil domov. Niveč kaj delati... Tokrat bomo odšli krajši poti, ne?«

»Smo milno mreže in nadaljevali pot »kapaliskim sladišlacem na nasprotnem »m bregu. Voda v prekopu je bila že »arala. Le kakih trideset centimetrov »ruica se gledale iz nje. Ko smo se »videl Snitkina, kako je klečal na »kah z odrti beležnico pred seboj

in je z veliko pazljivostjo posnemal one presenetljive stopinje, ki jih je bil Vance odkril na jezerskem dnu. Nikjer v vseh newyorških uradih ga ni bilo za to delo sposobnejšega človeka. Spomnil sem se, da je bil narednik nalašč izbral Snitkina tudi za posnetje skrivnostnih stopinj na East Streetu 53 (v kriminalni povesti »Konec Greenejeve). Ko so bile kopališke slačilnice že za nami in smo prispeli na stopnico, ki so držale v hišo, se je Vance ustavil.

»Gospod narednik, je dejal, »ste vzeli iz slačilnice obleko izginulega Montagueja? Če je še niste, se lahko vrnemo zdaj tja. Utegnila bi nam morda njegova obleka odkriti kakšno tajno... morda njegove samomorilne namene, grozljivo samo kakšno ženske ali kakšno drugo od onih značilnih »lo-kazil, ki jih imajo časnikiški poročevalci tako radi.«

Navzlic šaljivemu tonu njegovega glasu sem vendar spoznal, da je bil Vance vznemirjen in da je še vedno na vse načine poskušal, kako bi osvetlil skrivnostni dogodek.

Heath je privolil in pri tem nekaj pogodrdnjal, takoj nato pa začel stikati po slačilnicah. Kmalu se je vrnil z Montaguejevo obleko čez roko, in vsi skupaj smo potem krenili proti hiši. Komaj smo bili vrh stopnic, že je prispel zdravniški izvedenec dr. Doremus. Čim nas je zagledal, se je ustavil nekaj korakov pred nami, ko da bi nas klical na boj. Bil je to možak majhne postave, ročen, naglih in nekoliko nesramežljivih kretenj, po katerih bi človek prejel sodil, da je mož, mešetar, ne pa zdravnik. Na sebi je imel svetlosovo športno obleko, slannik pa nekoliko postrani, ko da bi klical na korajžo. Z zelo zaupljivo kretnjo nas je pozdravil, se z rokami v žepih razkorajšil in grozeče zapil svoj pogled v narednika.

»Res ugoden čas ste si izbrali, da ste me privlekli sem, je začel zabavljati ves razkačen. »Mar mislite, da jaz nisem potreben počitka, zlasti ob nedeljah? Dovolj, kje je truplo! Hitro opravimo ta posel, da se bom vsaj na kosilo lahko vrnil pravočasno.«

»Dejstvo je, gospod doktor, je začel Heath in pri tem v velik zadregi pokajševal, »da nismo našli nobenega trupla...«

Doremus ga je postrani pogledal in se pri tem jezno prestopil.

»Kaj naj vse to pomeni? je začel besneti. »Kaj, da ni trupla? Potisnil je svoj klohub še bolj nazaj in ošinil narednika z ognjevitim pogledom: »Čigava je obleka, ki jo držite v roki?«

»To je obleka tistega, ki bi vam ga prav rad pokazal, je odvrnil Heath boječe. »A dejstvo je, da se nam ga še ni posrežilo najiti.«

»Pa kje je bil tedaj, ko ste mi telefonirali? je vprašal dalje dr. Doremus besno. »Nag morda ni kam odšel! Skratka, kakšne šale pa ubijate?«

V besedo je zelo diplomatsko posegel Markham.

»Zelo nam je neljubo, da nimate miru, gospod doktor. Stvar je čisto naravna. Gospod narednik je povsem upravičen misliti, da je nekdo utonil ob sumljivih okoliščinah, ko se je kopal v jezeru ob vznjoju grlica. A ko smo spustili iz jezera vodo, nismo našli nobenega trupla nikjer. Vsi smo bili nad tem nekoliko presenečeni.«

Ko je dr. Doremus elisal za Markhamovo pojasnilo, je zmalaj z glavo, potem pa se spet obrnil k naredniku, ki je bil ves nesrečen:

»Jaz vendar ne vodim Oddelka za pogrešne stvari, je pogodrdnjal. »Sem samo zdravniški izvedenec...«

»Domneval sem... je začel Heath, a zdravnik ga je ustavil:

»Moja bog! se začudil in ošinil narednika s posmehljivim pogledom. »Vi ste domnevali...? Ali ljudje z Oddelka za umore mislijo, da lahko »domnevaajo? Nedelja je danes! Dan počitka! Res, smešno! Potegnejo me iz udobnega naslanjaja in me privlečejo na ta prokleti kraj samo zato, ker »domnevaajo... Nočem domnev, hočem trupel! In če ni trupel, me pustite pri miru!«

Narednik je bil zelo pobit, a številne skupine, ki jih je imel s seboj razburjivim zdravniškim izvedencem, so ga poučile, da teh njegovih besedi ni treba jemati preveč resno. In nazadnje se je celo dobrodušno nasmešnil.

»Kadar pa vam dam kakšno truplo, je odvrnil, »so pa jezita. Prav tako se jezita tudi zdaj, ko nistem našel nobenega trupla in ko vam nimam ničesar dati. Gospod doktor, čisto iskreno vam povem, da mi je neljubo, da sem vas dal poklicati sem, toda tudi vi, če bi bili v moji koži...«

»Eh, pojdi to vragu! Doremus je Heath pomilovalno pogledal ter zaničljivo zmalaj z glavo: »Preiskava o umoru, a trupla nikjer!«

Zazdelo se mi je, da se je Markham nekoliko razburil nad tem zaničljivim vedenjem zdravniškega izvedenca.

»Čisto dosledno je, da je truplo moralo biti v jezeru, vsakomur pa lahko zbeha živce, če se izkaže, da trupla ni tam.«

Doremus je nekam prisiljeno vzdihnil ter stegnili roke z dlanmi navzgor.

»A vendar, gospod Markham, ne morem opraviti mrliškega oglada samo na podlagi neke misli. Jaz sem zdravnik in ne modroslavec.«

Vance je globoko vdihnil dim svoje cigarete.

»Se lahko pridete pravočasno h »kosilu. Res ste lahko hvaležni naredniku, gospod doktor, da vas ne bo več zadrževal.«

»Utegnejo imeti prav, je vzdihnil Doremus ter si obrisal čelo z modrim avilnim robcem. »Torej dobro, odidem takoj.«

»A ne delajte si skrbi z monoj! je odvrnil zdravnik. »Čisto nič me ne zanima, pa če tudi najdete še kakšno drugo truplo. Za božjo voljo, kaj vse se ne zgodi ob uri, ko je kosilo!«

Veselo nas je pozdravil in že stekel nazaj proti svojemu avtomobilu.

»Zdaj ko je gospod narednik prejel za služeno kazen za svojo preveliko naglico, se je zasmejal Vance, »lahko nadaljujemo svojo pot.«

Stamm nam je odklenil glavna vrata, in že smo vstopili v temno vežo, ki je segala od stopnišča do zadnjega konca hiše. Tudi pri belem dnevu smo čutili, da nas obdaja mračno in plesnivo vzdušje. Celo sonec, ki je sijalo skozi glavna hišna vrata, se je zdelo blede in zaprašeno, ko da bi tudi njega izpridilo to ozračje. Ko smo se bližali knjižnici, smo zaslišali tiho pomenkovanje več ljudi. Očividno so bili tam zbrani vsi gostje. Nenadno so ti glasovi utihnili in v veži se je pojavil Leland, ki je bil namenjen k nam.

Navzlic njemu lastni mirnosti je bil videti zbeigan, nemiren. V naglici nas je pozdravil in z glasom, ki me je osupnil, vprašal:

»Kaj je novega?«

»E, marsikaj! je odgovoril Vance šaljivo. »A Montague je nekam neznansko čudno izginil.«

Leland je hitro in vprašujoče pogledal Vanceja.

»Ga ni bilo v jezeru?«

»Prav res ne, je odvrnil Vance skrajno mirno. »Na noben način ga ni bilo mogoče najti. Čudno, kaj? Leland je postal resen, nekaj trenutkov je gledal Vanceja, nato pa nas naglo ošinil z očmi. Hotel je nekaj reči, a se je zdržal.

»Na vsak način gremo zdaj v Montaguejevo sobo, je nadaljeval Vance, »na kratek pregled. Nas lahko povedete tja.«

Leland nekaj časa ni nič dejal, potem pa je nenadno postal pozoren na tisto, kar je Heath nosil v roki.

»Moja bog! je vzkliznil. »Čisto sem pozabil na obleko tega ubogega vraga. Moral bi jo bil odnesti v hišo že ponoči... Ali mislite, da utegne biti v njej kaj takšnega, kar bi lahko pojasnilo njegovo izginotje?«

Vance je skomignil z rameni in šel dalje proti stopnicam.

»Človek nikdar ne ve... je dejal tiho. Stamm je poklical Trainora, ki je stal pri glavnem vhodu, in mu naročil, naj pošle copate, da bi si jih Vance obul, med tem ko bi si čistili čevlje. Brž ko je služabnik prinesel copate, smo odšli po stopnicah navzgor. Soba, ki so jo bili namenili Montagueju, je bila na severni strani, čisto na koncu hodnika, in zdelo se mi je, da je bila povsem takšna kakor soba gospe Stemm. Ni bila velika ko tista v zgornjem nadstropju, a okno je tudi gledalo na jezero, kakor zgoraj. Bila je praktično urejena in precej razkošno opremljena, a videti je bilo, da v njej ni nihče nikdar bival: zadelo se mi je, da je ta soba prišla prav le tedaj, kadar je bilo preveč gostov. Na nizki mizi poleg velike omare je bil temen kovček. Njegova prevleka je visela na steni. V kovčeku so bile običajne stvari, ki spadajo k moški toaleti. Ob vznjoju postelje je ležal jopič modre svilene pidžame, na bližnjem stolu pa rdeča halja.

Heath je odločil na mizo sredi sobe obleko, ki jo je bil našel v kopališki slačilnici in začel od kraja prepiravati žepa.

Vance je čisto počasi odšel k odprtemu oknu ter pogledal proti jezeru. Štirje mošje so pravkar dvigali zapornice pri prekopu in Snitkin, ki je bil očitno že končal z risanjem tistih stopinj, je meel zadnjo desko h kapelici. Vance je nekaj trenutkov nepremično stal pri oknu, zamisljeno kadil, prenesel svoj pogled od mreže na zgornjem koncu jezera do jeza na drugem koncu jezera do jezera na drugem koncu pečin ob nasprotnem jezerskem bregu.

»Ali ne bi bilo mogoče, se je obrnil k Stammu, »odstraniti skalo, ki je padla v jezero, preden bi jo voda zalila?«

Videti je bilo, da je Stamm — bog ve zakaj — ta Vancejeva domisleka kar nekam vrgla s tira.

»Ne bi imeli več časa, je odvrnil, »sicer pa voda na tem mestu ni preveč globoka. Bom že kak drug dan ukazal odstraniti to skalo iz jezera.«

Vance ni pripisoval prevelikega pomena Stemmovemu odgovoru, se vrnil na sredo sobe ter se čisto počasi približal mizi, na katero je bil narednik nametal že cel kup stvari, ki jih je bil našel v Montaguejevi večerni obleki. Heath je pravkar obrnil zadnji žep in stegnili roke proti Vanceju:

»Evo, to je vse, je dejal z očitnim nezadovoljstvom. »Nobene stvari ni tu, ki bi nam lahko kaj povedala.«

Vance je raztreseno ogledoval razne predmete, ki so ležali na mizi: platinasta ura z verižico, nožček, zlata škaticla za cigarete, vžgalnik za cigare, nalivno pero, različni ključji, dva robca, nekaj srebrnega drobiža in papirnati bankovci, vse to je ležalo na mizi. Nato se je približal omari in pregledal, kaj je v njej.

»Tudi tu ni ničesar, kar bi nam moglo biti v pomoč, gospod narednik, je dejal napolnel.

Ozrl se je naokrog, pregledal veliko omaro, odprl oba predala, pogledal pod zgornjo in slednjič še pretipal žepa pri pidžami in halji.

»Vse je običajno in v redu, je vzdihnil ter se apustil v naslanjaj pri oknu. »Bojim se, da bomo morali kje drugod poiskati »dokazov.«

Stamm se je podal proti slačilnici in že odprl njena vrata. Leland mu je vneto sledil. Stamm je stopil v slačilnico ter prigljal v tem majhnem prostoru luč.

Leland je gledal čez ramo ter prikimal. »Razumljivo, je pripomnil, ne da bi pri tem kazal kakšno posebno navdušenje. »Tu bodo njegove dnevne obleke.«

Vance je naglo vstal.

»Hudimana, gospod Leland, na to sem bil čisto pozabil. Gospod narednik, bodite tako prijazni in poiščite še druge obleke tega vrazjega Montagueja.«

Heath se je kar zakadil v majhno slačilnico ter prinesel na mizo jutranjo Montaguejevo obleko. Preiskovanje žepov ni prineslo nič pomembnega vse do tedaj, ko je narednik privlekel iz notranjega žepa pri suknjiču usnjato listnico. V njej so bila tri pisma, dve v pisemskih ovitkih, eno pa

samo prepognjeno. Od tistih dveh v ovitkih je bilo prvo okrožnica nekoga krojača, drugo pa neka denarna terjatev. Ono tretje pismo brez ovitka pa je igralo važno vlogo v kriminalni povesti s skrivnostnem zmagu. Vance je to pismo naglo preletel z očmi, pri čemer je bil njegov obraz videti ves zbeigan. Potem ga je brez besede pokazal še drugim. Bilo je to kratko pismoce s pravilno, značilno žensko pisavo, pisano na blede moder, lepo dišeč papir. Naslova ni bilo. Pismo je imelo datum 9. avgusta (bil je to torej, dan pred tistim kopanjem v Zmajevem jezeru) in se je glasilo:

Predragi Monty,

čakala te bom z avtomobilom ob desetih vprav pred omrežjem na East Roadu.

Večno Tvoja

Helena.

Stamm je zadnji bral pismo. Prebledel je in pismo s tresočimi se rokami izročil Vanceju. Vance ga je komaj pogledal. Ogledoval si je z nagrbnotenim čelom podpis.

»Helena... Helena, je mrmral. »Gospod Stamm, ali ni to ime tiste gospe, ki se ni mogla udeležiti sestanka, ker se je morala odpeljati z ladjo v Južno Ameriko?«

»Da, je ostro odgovoril Stamm. »Helena Bruett. Dejala je, da pozna Montagueja. Navsezadnje to mene ne zadeva. Toda čemu je čakala Montagueja z avtomobilom? Pa tudi če bi bil Montague vanjo zaljubljen, čemu naj bi se bila na tako čuden način sesla?«

»Preseneča me, se je oglašil Leland začuden, »da bi bil Montague izginil z namenom, da se snide z njo. Ta človek je bil po duhu bojazljivec in ne bi bil imel korajže, da bi šel in povedal Bereniki, da hoče pretrgati vsako vez z njo zato, ker da se je bil zaljubil v neko drugo žensko. Poleg tega je bil igralce in zmogel zasnovati takšen dramatičen dogodek, da bi se s tem rešil svojih obveznosti. Rad je tako po gledališko nastopal. Jaz za svojo osebo se prav nič ne čudim, če jo je na tak način popihal.«

Vance ga je gledal in se nalahno smehljajal.

»Po pravici povem, gospod Leland, da se mi res prav nič ne zdi, da bi jo bil popihal...«

»Kako da ne? je ugovarjal Leland s poudarkom. »Telo pismo pove vse.«

»Pove marsikaj, mu je priznal Vance, »le tega ne, kako je Montague mogel oditi iz jezera in se podati na dogovorjeni sestanek, ne da bi bil pustil za seboj najmanjšo sled.«

Leland je pozorno motril Vanceja ter brskal po žepu za pipo.

»Pa ste vi potem prepričani, je nato vprašal, »da ni nikjer nobenih sledi?«

»O so, sledovi so! je mirno odvrnil Vance, »a niso Montaguejevi. Pa tudi niso na oni strani jezera, od koder se pride na East Road... Sledovi, gospod Leland, so sredi jezera.«

»Kaj, na jezerskem dnu?«

Leland je začel hitreje dihati, in opazil sem, da je pri basanju pipe nekaj tobaka stresel. »Kakšne vrste sledovi pa so to?«

Vance je razmišljeno pogledal v strop. »Je težko povedati. Videti so, kakor da bi jih bila zapustila kaka ogromna žival iz predpotopne dobe.«

»Zmag!«

Ta vzklik se je razletel kakor bomba na Lelandovih ustnicah. Ves vznemirjen se je nasmešnil ter si s tresočimi se rokami prigljal pipo. »Ne morem si pa misliti, je pripomnil z neodločnim glasom, »da Montaguejevo izginotje spada v kraljestvo bajeslovja.«

»Prepričan sem, da ne, je pomrmral Vance odločljivo. »Toda po vsem le vidite, da je treba računati z onimi čudnimi sledovi z jezerskega dna.«

»Zelo rad bi jih videl, je odvrnil Leland ostro. »A bojim se, da bo zdaj že pozno.«

Stopil je k oknu in pogledal tja dol.

»Voda že priteka od zapornice...«

Prav tisti trenutek smo zaslišali na hodniku težke korake, in že se je pojavil pri vratih Snitkin. V rokah je imel cel šop papirjev.

»Tu so posnetki, gospod narednik, je spregovoril policist z omahljivim glasom. Očividno je dogodek pretekle noči nanj močno deloval. »Pustil sem svoje ljudi pri zapornicah. Na spodnjem koncu jezera so zapornice pri jezu že spuščene. Kaj mi zdaj še ukazujete?«

»Pojdi dol in pazi, kako delajo, mu je ukazal Heath in vzletel v roko njegove posnetke. »Ko bodo z delom končali, pošlji ljudi domov in ostani na straži pred cestno zaporo.«

Snitkin je pozdravil in brez besede odšel.

Vance se je približal Heathu, si namestil naočnik ter začel ogledovati risbe.

»Primojdunaj, da jih je sijajno naredil! je z občudovanjem pripomnil. »Ta dečko je rojen risar...! Evo, gospod Leland, tu je posnetek sledov, ki smo jih našli v jezeru.«

Leland se je vstopil — nekoliko uporno, kakor se mi je zadelo — poleg narednika. Pozorno sem ga gledal, ko je motril risbe, a na njegovem obrazu nisem mogel zaslediti niti najmanjše spremembe v izrazu. Slednjič je dvignil glavo in z mirnim očmi počasi pogledal Vanceja.

»Zelo zanimivo, je dejal, »emoličnim glasom pa se pristavil: »Ne morem si predstavljati, kdo naj bi bil pustil tako čudno sledove v jezeru.«

Iz knjige vesoljnega stvarstva

Stare in mlade zvezde

Na podlagi izkustva je človek prišel glade ustroja vesolstva do naslednjega temeljnega sklepa: Kakor ima sonce svojo lastno »življenjsko dobo« in je danes v takšnem stanju, da sta iz njega razvidni njegova preteklost in bodočnost, tako tudi vse druge zvezde »žive« svoje posebno življenje in se po njihovem sedanjem stanju zdi, da so v svojem domnevanem razvoju bolj ali manj pred zvezdo, ali z drugimi besedami, nekatere zvezde so »mlajše, druge pa »starejše« od sonca. Za mlajše imamo lahko tiste, ki so nad njihovo površino plini močnejše razgibani in zato tudi bolj razgreti ter spričo tega takšne zvezde izžarevajo velike množino toplote in svetlobe, ki sta za nas dosegljivi pač v toliko, v kolikor toplote in svetlobe, ki je za nas dosegljiva pač v toliko, v kolikor to dovoljuje zemeljsko ozračje. Starejše pa so tiste zvezde, na katerih so se atomi že bolj umirili. V ozračju takšnih zvezd se lahko tvorijo tudi molekule. Zvezda postaja v tem svojem razvoju vedno bolj rdeča, slednjič pa ugasne in se pridruži skupini temnih nebesnih teles.

Lahko dokazujemo, da je snov, iz katere so zvezde sestavljene, pri vseh ista, in sicer takšna, iz katršne sta zemlja in sonce. V vesolstvu človek doseže še ni našel prav nobene prvine, ki je ne bi bil že poznal, prvine, ki bi bila res nekaj povsem novega. Vedno imamo opravka s istimi atomi in istimi molekulami, kakor jih poznamo na zemlji. Ti atomi in molekule so na noštetih nebesnih telesih v dokaj različnih okoliščinah ter v različnem medsebojnem razmerju.

Če si ogledamo spektrum katere koli »vrodih« zvezd, vidimo, da sta na njem vijoličasta in ultravijoličasta luč zelo močna, na spektru pa je nekaj temnih, tako imenovanih »Fraunhoferjevih črt, prav takšnih, kakor jih toliko najdemo v sončnem spektru. Te črte nam povedo med drugim, da je na površju tiste zvezde, ki jo proučujemo, zelo mnogo močno segretega vodika in helija. Človek bi skoraj mislil, da sta ta dva plina edina na tisti zvezdi ter da na njej na primer vseh tistih, ki smo jih ugotovili na soncu, ni. Toda na podlagi tistega, kar je človek ugotovil na spektrih zvezd, ki se ohlajajo, na spektrih, na katerih se pojavljajo čedalje več sestavljenější prvini in jih je nazadnje toliko kakor na sončnem spektru, lahko sklepamo, da moramo biti na vsaki zvezdi vse prvine. Razmere v zunanjih plasteh zvezd niso vedno enake, pač pa so odvisne od trenutnih pojavov, ki jih tudi lahko vidimo. V bolj notranjih plasteh pa so atomi drugih prvini, bodisi že sestavljenih ali pa takšnih, ki se šele tvorijo ali pretvar-

jajo ter počasi prihajajo na površje in se nam potem kažejo tako, kakor jih vidimo v sončnem spektru ali v spektrih najstarejših zvezd.

Tako bi se »življenje« zvezd utegnlo zdeti že povsem pojasnjeno, kakor bi se tudi morda zdelo, da ni težko slediti temu »življenju« od trenutka, ko zvezda začne svetliti, do tedaj, ko ugasne, zakaj pred seboj imamo tako rekoč vso zgodovino njenega razvoja. A vsa stvar ni tako enostavna. Pomisliti je treba, da so raziskovanja raznih spektrov vedno obsenejša in temeljitejša in da je še ogromna družina zvezd, katerih velikosti še niso ugotovljene.

Nebesni velikani in pritlikavci

Kako je sonce veliko, ni težko izračunati, ker je znana njegova razdalja od zemlje. Velikost zvezd pa se da določiti na razne načine, bolj ali manj neposredno. Tako so na primer dognali, da so nekatere zelo velike, druge spet zelo majhne, kakor bi pač lahko sklepali še po njihovi večji ali manjši svetlosti. Ugotovili so celo, da je sonce tista prilevata med srednje velike zvezde. Učinkaj so razdelili zvezde v »velikane« in »pritlikavce«, zakaj zvezde se ne razlikujejo samo po svojih značilnostih, temveč tudi po velikosti. Prve imajo — kakor pove že ime — ogromno prostornino, ki je po doseganju ugotovitev lahko tisočkrat večja kakor pa prostornina sonca. Plini v zunanjih plasteh so skrajno razredčeni, ali z drugimi besedami, gostota na zvezdah »velikanih« je silno majhna. Po barvi so zvezdni »velikani« lahko vijoličasti ali rdeči in potemtakem niso vsi »mladi« ali vsi »stari«. Njih spektri so vseh mogočih vrst, na splošno pa so rdeče zvezde največje. Med zvezdami »velikani« in »pritlikavci« niso ugotovili kakšne sorodnosti v tem smislu, da bi iz prvih postopno lahko nastali drugi. Zasledili so celo še večje zvezde in jim dali ime »nadvelikani«. Te se razlikujejo od drugih in tvorijo spet razred zase.

Pri takšnih svojih trditvah pa ne smemo nikdar pozabiti, kako majhen je prostor, ki ga človek doseže more raziskovati in da še daleč nima prilike opazovati vseh zvezd. Pri svojem delu na tem polju se mora ravnati po nekakih »vzorcih, ki si jih je izbral po svoji razsodnosti. Nobenega dvoma ni, da še daleč nimamo pred seboj popolne slike niti tistega dela vesolstva, ki je dostopen človeku, kovem raziskovanju, kaj šele slike vsoga vesolstva.

Vsemirskih »pritlikavcev« je za naše oko največ v brez dvoma vseh mogočih barv, od vijoličastih do rdečih. Prvi so svetlejši in redkejši od drugih. Upravičeno lahko postavimo domnevo, da imajo te vrste zvezde svojo posebno razvojno dobo. Bile so prav tako kakor naše sonce prvotno rumenkaste barve, ker pa se je njihova snov stalno spreminjala v energijo, so polagoma postajale vedno bolj rdeče. Snovi je v njih približno toliko kakor v soncu in si jo potemtakem lahko precej točno predstavljamo.

A v kakšni zvezi so zvezde »pritlikavke« z zvezdami »velikani« in »nadvelikani«? Ali mar res ni med prvimi in drugimi že kakšnih srednje velikih, vsaj nekaj? Pri današnjem stanju naših raziskavanj bi bili najbrž še preveč korajžni, če bi hoteli na vsak način na to vprašanje odločno odgovoriti, še manj pa si o tem moremo postaviti kakšno kolikor toliko zanesljivo podlago o njihovem razvoju. (Dalje)

Za novo leto, za god, za nagrado, za vsako priliko je najlepše darilo Quo vadis Roman v slikah!

Med knjigami in pisatelji:

Dvestoletnica Japljevega previda Sv. pisma v slovenščino

Letošnji Koledar »Slovenca«, »Slovenskega doma« in »Domoljuba« prinaša poleg drugega pisanega in zanimivega branja vrsto spominskih sestavkov o raznih jubilejih in obletnicah iz slovenske kulturne zgodovine. Iz vrste teh člankov, ki jih je napisal pesnik in književni kritik Tine Debeljak, prinašamo — namesto ocene te poučne knjige, članek o 200 letnici prvega katoliškega previda celotnega sv. pisma v slovenščino.

Leta 1744 se je rodil v Kamniku Jurij Japelj. Bil je cerkveni pisatelj in jezikoslovec po svojem narodno preporodnem delu, sicer pa duhovnik, ki je študiral v Gradcu in Gorici, postal mašnik v Trstu, kjer je bil tudi kaplan pri sv. Antonu, leta 1773. tajnik škofa Herbersteina v Ljubljani, potem pa pri sv. Petru v Ljubljani, kurtat na Ježici in župnik v Naklem, od koder je šel v Celovec za vodjo semenišča. Tu je postal leta 1800. kanonik in poročevalec za šolstvo; leta 1806. pa je bil imenovan za tržaškega škofa. Toda imenovanje ga je dobilo na smrtni postelji in ni bil posvečen.

Cas, v katerem je deloval Jurij Japelj, je bil čas reform Marije Terezije in njenega sina Jožefa II.; idejna toka te dobe pa sta bila »jožefinizem« in »janzenizem«. Tudi tedanji ljubljanski škof, katerega kaplan je bil Japelj, je bil njun največji zagovornik v Avstriji.

Baročno pridigarstvo predhodnih redovnikov pobožnih gorečnikov se je umaknilo pametnemu verstvu, racionaliziranemu in rigoroznemu in liberalnemu, če hočemo rabiti to besedo. To je bil čas prosvetljenstva, v katerem se je uveljavljala nova filozofija, ki ji ni bila ljuba čustvena romantika verskih slavnosti, romanj in češčenj, ki jih je smatrala za praznoverja. Tudi v tem pogledu bila blizu reformatorstvu izpred dve sto let.

Škofu Herbersteinu so zaradi nasprotovanja redovnikom in procesijam, pasijonskim igram in romanjem ter Marijinemu češčenju nadeli ime »luteran« ali »franciscan«. Odboroval je odločbe cesarja Jožefa, ki se je v tiskal v zunanje zadeve vere, zatiral samostane, češ da niso bili koristni, zahteval varčevanje pri cerkvenih obredih, predpisoval število sveč pri maši itd. Škof Herberstein ga je branil v pastirskem listu ter mu dajal cerkveno odobritev.

Zagovarjal je predvsem versko toleranco, kar Rimu ni bilo prav ter je njegovo pismo posebej vzel v pretes.

Cesar Jožef bi ga rad napravil za nadškofa, papež pa je odlašal. Ko je papež Pij VI. bil in 17. marca 1781 šel iz Rima na Dunaj, da ustavi cesarja Jožefa v njegovem divjanju proti samostanom, se je ustavil v Ljubljani, pa ne pri škofu, temveč pri Križankah, kjer ga je škof obiskal.

SVETU PISMU NOVIGA TESTAMENTA.

Id est: BIBLIA SACRA NOVI TESTAMENTI Ad probationem & Confensum.

CELISSIMI ET REVERENDISSIMI DOMINI DOMINI

CAROLI S. R. I. PRINCIP.

AC EPISCOPI LABACENSIS

E COMITIBUS AB HERBERSTEIN &c.

IN Slavo-Carniolicum idioma translatum

PER GEORGIUM JAPEL, Carniolum

Lithopolitum Fundationis Curatæ Schillingianæ ad S. Petr. in Suburbio Director.

Celfillum, ac Reverend. Principis Episcopi Labacenfis Confitorialium.

ET BLASII KUMERDEY, Carniol. Veldenfem Cef. Reg. Directorum Scholæ Normalis per Ducat. Carn. ejusdemque Confiliarium.

PARS PRIMA.

LABACI, Typis JOAN. FRID. EGGER. 1784.

S tem mu je papež pokazal neodobravanje njegovega delovanja.

In temu škofu, ki se je sicer zelo trudil za izobrazbo svojih duhovnikov ter za njih moralno življenje, ki je pospeševal rigorozni janzenizem, to je — skrajno strogost v izvajanju sv. spovedi med verniki in deljenju sv. obhajila, je bil kaplan Japelj glavni sodelavec pri pisanju cerkvenih knjig v slovenskem jeziku. Kajti tudi janzenizmu kakor jožefinizmu je šlo za to, da narod čim bolj bere sveto pismo ter se tako povrne k prvotnemu kršnanstvu, ki je hladno sprlo baročne čustvenosti.

In Japelj je napisal prvi jožefinski katekizem za jožefinske ljudske šole, napisal pridige za vse nedelje v letu v smislu načel škofa Herbersteina, izdal več zbir cerkvenih pesmi (njegova je n. pr. Pred Tabo na kolenih) itd. Toda glavno njegovo delo je bilo: Prireditev novega celotnega svetega pisma. Leta 1784. — pred 160 leti! — je izšel že ves Novi zakon, torej ravno 200 let po Dalmatinovi Bibliji. Tako smo pod Japljevim predstvom dobili katoličani prvo

celotno sv. pismo, ki danes slovi pod imenom Japljevo, čeprav so pri prevajanju sodelovali drugi sodelavci, ki so mu proti koncu iztrgali iz rok tudi predsedništvo in zadnjo besedo.

Japelj je prevajal tudi sodobne tuje pesnike (bil je jako učen poznavalec jezikov) ter napisal dve posvetni pesni poučno moralizatorskega načina, ki sta ostali v rokopisu in sta značilni izraz tedanjega prosvetljenega časa.

Zanimiva je tudi njegova slovnica, ki jo je spisal na pobudo barona Zoisa, v katerega prosvetljenski krog je tudi spadal. Zanimiva zato, ker se opira na Bohoričovo slovnico izpred dve sto let ter podaja podobno, a novo zamisel o vrednosti slovenskega jezika v sklopu slovanskih jezikov. Slovnica je ostala v rokopisu v ljubljanski vseučiliški knjižnici in pove vse že v naslovu: Slawische Sprachlehre, das ist vollständiger Grammatikalunterricht von der kranischen und windischen Sprache, wie sie in Krain, in dem oest. Littoral in der Grafschaft Görz, in Steyermark und Kärnten gesprochen wird oder vielmehr gesprochen werden sollte, dann wie sie von den Kroaten, Dalmatiern, Slavoniern, Böhmen, Polen und Russen leicht verstanden werden kann.

Se zanimivost pa je rokopisna apološka slovnica, ki jo je napisal za grofa Jožefa Wurmbrandta, deželnega glavarja Kranjske in Koroške, dne 12. dec. 1799: Beantwortung der Frage: Welche aus den verschiedenen slavischen Sprachen man der Jugend zur leichten Verständniss der Russischen, Polnischen, Böhmischen, Dalmatischen, Kroatischen, Krainerischen und übrigen slavischen Mundarten beybringen sollte? Odgovor: za ta namen je najbolj primerna skranjščina.

Ona je — poročam po Biografskem leksikonu — namerel pravi primarni (Hauptsprache, Muttersprache) zaradi 1. svoje starosti; 2. ker se v njej imena stvari najlepše prilagajajo naravi teh stvari; 3. ker je enakovredna, kakor najstarejši jeziki sveta, n. pr. grščina, hebrejščina; 4. ker je slikovita in kaže pravi pomen bolj v podobi, ne pa v dobesednem smislu; 5. zaradi neke posebne preprostosti v vseh delih govora. Zato se naj splošno uvede praksa, ki velja že od nekdaj v tržaškem in kranjskem plemstvu, da se naj otroci že v nežni mladosti od slovenskih služkinj naučijo njih jezika in postanejo tako dvojezični.

Vladarji pa naj ustvarijo učeno družbo po zgledu Della Crusca, ki naj bi 1. dognala vsem Slovanom umljive skupne besede; 2. izdala univerzalen slovenski besednjak; 3. splošno analitično slovnico slovanskih jezikov; 4. priredila za vse Slovane uporaben, enoten črkopis; 5. izdala diferencialne slovnice slovanskih jezikov, pisane za Slovence. Nato obirno dokazuje, kakšno korist bodo imeli ljudje, ki se bodo na podlagi slovenske posluževali teh sredstev, na raznih poljih: v znanosti, trgovini in politiki. Zgodovinski dokaz za to niso samo razni Kranjci po tujih deželah (imenuje Voglarja, Lamberge, Erberge itd.), ampak tudi on sam, čigar pridigo so poljski in slovaški huzarji 1797 v Naklem z umevanjem poslušali.

To so zanimivi predlogi preporoditeljskega entuziasta, ki postavlja slovenščino

za osnovo vsem ostalim slovanskim jezikom, skoraj da za neke vrste skupni medsebojni občevalni jezik Slovanov.

Da pa so učeni ljudje v Ljubljani spoštovali delo Jurija Japlja, je dokaz to, da je bil član obnovljene Akademije Operozorov, ki jo je kot njen tajnik 1. 1781. obnovil v Ljubljani. Bil je član tudi goriske akademije Arkadov ter je za peterburški slovar (1790) pošiljal slovenske besede.

Bil je tudi dober župnik na Ježici, kjer se je trudil za povečanje cerkve, postavil novo župnišče in se mnogo ukvarjal s sadjarstvom.

Bil je velik delavec prosvetljene dobe, nadahnjene z liberalnim janzenizmom in jožefinizmom: duhom, ki je zajel skoraj dva rodova duhovnikov ljubljanske škofije. Kako globoko se je zakoreninil janzenizem, je dokaz to, kako je ta rod preganjal n. pr. Barago, ki se je navzel na Dunaju zopet romantičnega čustvenega cerkvenega duha in se trudil v Smartnem pri Kranju z uvajanjem pogostnejšega svetega obhajila ter opravljanjem takih pobožnosti, kot so sveti rožni venec, sveti križev pot in procesije. To pa je bil že zopet nov duh XIX. stol., stoletja romantike.

pametno gledajo, za druge je polenta in fižol, ki utrujeta kosti in možgane. Še bom stavil.

Med tem premišljevanjem je Janez zapal in se je zbudil pozno. Bil je lačen in zadihal mu je golaž. Spomnil se je stav in skočil je do najbližjega, s katerim je bil stavlil. Voščil mu je novo leto in ga opomnil na stavo. Sosed ni nič rekel ampak sta šla takoj v gostilno.

Tako je Janez začel jesti in je jedel, kar se je dalo. Najprej je hotel obrati tistih pet in trideset, s katerimi je bil stavlil 8. septembra, pa tistih osem in štirideset, s katerimi je stavlil po 8. septembru.

Pa glej smolo! Večina jih ni bilo doma, odšli so v hribe! Še bona mu niso pustili, češ da mu bodo plačali eno leto po popolni osvoboditvi.

Janez je začelo skrbeti kaj bo, če jo še drugi popijajo. Časa je mnogo premalo, da bi vsaj polovico hitro pojedel. Treba je hoditi v službo. Kaj storiti? Spomnil se je strega recepta. Kadar je kakemu komunističnemu prvak ali prvačilu slaba prednja, je zbolel, strašno zbolel in odšel v bolnišnico. Tudi Janez je zbolel in so mu verjeli. Verjeli so, ker so bili takih stvari že navajeni in ker so verjeli že toliko drugim. V bolnišnico pa ni šel. Ostal je doma in hodil od gostilne do gostilne. Basal se je tako, da sam sebi ni mogel verjeti, da je res. Ščipal se je v stegna, vohal pečenko, otipaval liter, pil in kaj hošč, kar je res, je res.

Naj povem še to resnico, da sem tudi jaz stavlil z njim. Prišakoval sem ga in prav nič se nisem namrdnil, ko je prišel. To je bilo večeraj.

»Janez,« sem rekel, »prav si imel, priznam ti. Tudi jaz spadam med tiste modrijane, ki so vse vedeli in so vse gledali s kurjimi očmi.«

Toda Janez se je držal hudo žalostno. Tožil je, da ga želodec boli in da spati ne more, ker preveč raje in je. Toda po stari slovenski navadi raje vidi, da ga vrag vzame, kakor pa da bi komu kaj pustil ali privoščil. Šla sta v gostilno in naročil sem mu avinjsko pečenko ter liter vina. On pa je vse skupaj gledal kakor stekel pes kot. Ni mu dihalo. S težavo se je pripravil, parkrat požrl in ko je prijel za kozarec da bi poplaknil, se je zvalil na mizo. Dvignili smo ga, stresali in vse storili, da bi ga spravili na noge. Pa nič. Bil je mrtev, v resnici mrtev. Toda ni mu počilo sree, ampak želodec.

V sosednji sobi je sedel neki zdravnik, ki sem mu povedal kako in kaj ter ga prosil naj mu pomaga.

»Nič ne pomagaj,« je rekel. »Ker je take stave sprejemal, je bil izdajalec in ostane naj mrtev. Vzroka smrti tudi ne bom ugotvil. Lahko ste ga vi sami spravili v sveto. Vi mislite, da je diagnoza kar tako. To je sveta in najpogostnejša stvar na svetu.«

Kaj hočem jaz, neuk, komaj pismen človek. Znanost je znanost in tej še vrag v vsej svoji premetenosti ne pride blizu. Oblečel se je v bel plašč, naredil trepet in učen obraz ter povedal kakor hošč. Kaj morem jaz, navaden zemljan za to, če se n. pr. kdo zdravi v bolnišnici 352 dni zaradi ponopenja žil, če leži kod zaradi navadnih hemeroidov tri mesece, ali zaradi navadnega pruha po dobro prestani operaciji še dva meseca, za kar je treba potrebno ležati drugod teden dni. Kaj morem jaz za to, če si kdo natrese prašek v oči in se ugotovi hudo, zelo nevarno, skoraj bi rekel podedovano vnetje ali če kdo kupi izpljune in se ugotovi jetika v zadnji stopnji. Bolnik pa hodi okrog pokonci kakor ranečan in premišljuje. Kaj? Kar hoče! Kaj morem jaz za to, če je v popisu bolezni napisano: »Bil vedno zdrav, v zadnjem času pa ima nasledovalno blaznost: vedno vidi pred seboj belogardista...«

Kaj morem jaz za to? Tako je in tako ostane. Z znanostjo se ne moreš boriti s sredstvi primitivca.

Kaj morem jaz za to, če ima kdo bronhitis devet mesecev kar naprej. Ko sem bil pri voljaki, sem tudi jaz imel to bolezen. Bil sem deset dni v bolnišnici, in ko sem prišel ven, me je komendant vprašal, kaj mi je bilo. Povedal sem mu s trepetnim obrazom. Pa je rekel takole:

»Tudi jaz imam v nogah že 20 let bronhitis.«

»Kakšna preproščina, kaj! Pa je prav povedal. Imel sem samo zabušit, v bolnišnici so samo malo drugače zapisali, končujejo so pa tudi na -itis.«

Pa kaj morem jaz uboga preproščina za to. Znanost je znanost.

Toda Janez je bil mrtev in bilo ga je treba pokopati. Za govornika so določili mene, ker sem stavo že plačal. Drugi so rekli, da bodo jokali od veselja, ker jim stave ne bo treba plačati. Toda ker je bil denar že obsojen na večno pogubljenje, so ga sklenili po pogrebu zapiti od veselja, da je enega pametnega človeka zopet manj. Meni je bilo pa resnično žal in sem mu kar na kratko spregovoril:

»Dragi Janez! Sedaj si mrtev in mrtev boš tudi ostal. Dokaz, da je to res, je to, ker

Vinko Beličič:

Pregnanci

Kedaj se vrne med vas in spet uzremo ljub obraz domove mile?

Od nas do vas mrtvaški prt in mrke ceste. Kako vam je sred brez in trt? Če tam ne, kje ste?

Ne požgoleva v bregu kos, Ne cete trnje, Ne pelje v malenico voz oplano zrnje.

Umite s solzami oči, zaprta vrata. Nad goro v gluhi mrak tihle le zarja zlata.

Ko se povrne med vas, uzremo še kak ljub obraz, ne le gomile?

verjamejo to tudi tisti, ki že tri leta vsaka dva meseca verjamejo v konec in s tabo stavi. Glej, tu smo zbrani. Toda polazi se. Tvoje zasluge so velike. Umrl si za 1 ker si se preobdelal zaradi neumnosti drugih. Zgodilo bi se lahko tudi, da bi umrl čen in ježen zaradi svoje neumnosti kako toliko drugih.

Domovinska ljubezen Slovencea stvar čisto brez primere in podobe; ne dse nikamor opisati, ob nji se neha moja vsaka umetnost. Primerjati bi mogel to izbežen kvečjemu z ljubeznijo do matere; dmrtnve matere, ki ne slili več nobene zakasne molitve, nobene prošnje za tolažbo in puščanje, ne potrdi upanja, ki plaho kuje v sru.

Ob bežnem spominu, v enem notku premeri in občuti Slovec vseh tisoč stopenj ljubezni, od najstrašnejše bolne do Občudujmo ga in se ravnamo njemu najlažje radosti. Kdor ljubi svojomovino, jo z enim samim objemom sve misli obseže vso; ne samo nje, temveč s, kar je kdaj ljubil in kar bo ljubil kdajznejše. Zakaj ljubezen je ena sama in razdeljiva; v en kratek utrip srea je snjeno vse — mati, domovina, Bog.

»Priatelj, globlje poglej! Ali nevidiš, odkod te nove sile? Življenje se dmi v višavah, ki so spale. Oči se odpirajo, ščejo luči, roke se iztegajo, lačejo ciljev. Kazate, če prihaja pomlad v viharju in podniti iz te črne naplavine bo vzklija bujarost! Njih misel je bila prava: ne bele krizašne na ogoljen frak — rdeč nagelj — kolo! Ne boj se, narod se ne da osle pariti in dā si zavezati oči! Naj ga vodijo že stvaritli, po močvirju, po temi — sam bo našel pot do sonca! Plevel so sejali, vzrasla pa bpešnica.«

»Jaz sem mislil, da znam plavati.« Kolikor daleč se spominjam v mladost, sem bil varen trdega dela in črnega kruha. Saj sem si mislil, gloy to skorjo, kakor ji glodal! Globoka vera je bila v mojemrcu, da je življenje le tedaj resnično življenje in človeka vredno, če koristi človek avemu bližnjemu po svoji moči, vesti in pleti. Da naposled ni prah in pepel, komi se hrana vrbi in sok potočnicam, temveč da živi stokratno življenje v sreli, mihi in delu vrstnikov, ter da v prihodnosti, poznano po imenu in licu, raste in se palja od rodu do rodu v tisočih mladih. Za tako ceno bi bilo vredno živeti ob kreu in črnem kruhu.

»Najhuša vojska je vojska zopernernazum: zaluži sulico, pa odskoči od nrega kanna in se ti vrne v srce.«

»Pavel Negoda je bil Slovenec; to se pravi, da je nosil svojo domovino s seboj. Ne samo v vseh svojih mislih, temveč v vsaki kapljici krvi, v vsakem utripu svojega življenja, v vsakem pogledu, v vsakem koraku. Kako ljubijo domovino drugod, ne vem.«

Prav ljubezen je sramežljiva, tih, obzirna; skrila bi se rada sama sebe. Kdor razkazuje po križpotih svojo pobožnost, je Judež; kdor je davi na očitalci cesti prepeval hvalo svoji domovini, jo bo drevi zatajil.

Ivan Ciglar

Nova zbirka lutkovnih iger, prvo »Pavliha«, ki ga je leta 1941. izdala ljudska založba v Ljubljani izpod peresa prof. Miklavža Kureta, je utrla ročnico v uku kam pot med našo mladino. Širši javnosti je nemara neznan, da nastajajo po nečeti študentskih sobah, po kletah in dvo-nova »gledališča« kjer osvajajo burke vliha hvalozna area. Ročne lutke dānes na pohod in v njih je naša mladina hvalovredno zaposlitev. Bdežnaje nujnejše, da zide še nekaj 10 dāsi je med mladimi lutkarji tudi dol satejskih talentov, ki si pišejo igrati sami po vzoru tistih treh, ki so objeli v priročniku »Pavliha«. Zda je začel jati Mladinska založba v ureditvi Kureta novo zbirko. »Pavliha« bo, katere prvi zvezek je pravkar izšel, sicer ni tiskana, temveč samo tazi kar pa njene porabnosti so zmajzji vem zvezku sta izšli igrati »Kaznov« srčnost in »Čudežno zdravilo«. Prve med najbolj uspele igre nekdanje Kuretove »Pavlihov« družinski. I tudi »dramaturško« tehnično predi zadnjih podrobnosti, tako da sta s rabni. V tem oziru prednjači zbi vseimi podobnimi zbirkami tudi t do v. — V pripravi sta nadaljnja dv Prvi zvezek, ki obsega 80 strani s Tako se obeta slovenskemu lutkarju med najmlajšim rodod lep rastnah, samo žetiti!

France Dren:

Janeza Brenclja čudna smrt

Ko je Janez Brenclj pribrenčal na ta svet so mu rojenice prerokovale čuden konec življenjske poti: umrl da bo zaradi prepolnega želodca in to sredi vojne. Prerokovalno so mu šlo, da se ne bo nikdar ubadal s črno borzo ali podobnim, kar ti res lahko prinese tako smrt. Kje je pamet ali logika, za kar smo mi vedno bili.

To prerokovanje je tako neumno in prazno, kakor če bi pred tremi leti trdil, da bo konec vojne čez dve leti in ne dva meseca, kar je večina boljših in slabših ljudi verjela. Če si to trdil, si veljal za prsmuknjence, ki bi ga v starih časih sežgali na grmadi, sedaj ga je treba pa likvidirati, ker mod tem časom smo vendar napredovali in ljudi ne kaže v vseh časih enako pošiljati na oni svet. Nov red stare metode! Kam pa pridemo!

Janez Brenclj je bil ribar skozi življenje kakor toliko drugih ljudi. Šel je v službo in tam dočkal vojne. V glavi mu je nekaj zraslo, toda ni bilo takega strica, da bi ga potiskal naprej. To so stari, žalostni spomini.

V službi je doživljal vse, kar so doživljali tudi drugi. Vsak dan je poslušal ploho novic, sem pa tja kakšno zini, sicer pa bolj motal in si mislil svoje. Ker je imel majhno plačo, mu je vedno manjkalo denarja in kalorije, ki pravijo, da življenje gor držijo, so se manjšale.

Kako bi prišel poceni do njih? Denar drž kalorije pokoncu, kalorije pa življenje. To pa je logika, pa še kakšna.

Tri leta je kar naprej poslušal, da bo vojne konec čez dva meseca. Po treh letih pa je le videl, da vojske še ni konec, kar drugi ne vidijo in vsemu še naprej verjamejo.

Nekoč je nekemu takemu, ki mu je na uho povedal, da bo konec vojne 16. julija 1943. rekel:

»Dobro, pa mi prodaj zaloge po maksimalnih cenah.«

»Nak, tisto pa ne. Toliko moram še imeti, da se bom ob koncu vojne dobro najedel, da bom lahko kričal. Ampak več kaj, stavliva.«

Janezu je šinilo skozi glavo: kalorije! »No, pa,« je rekel. »Liter vina in dobro večerjo, da vojne ne bo konec pred letom 1944.«

»Uun! Veljat! Ampak, to je premalo. Pred letom 1944! Ti si znorel! Staviva še.«

»Nič, kakor sem rekel.«

In je obveljalo. Janez je premišljeval, ali ga morda ni potolil. Pa je zaključil takole:

»Če izgubim, ne bo taka reč. Toliko denarja bom že se spravil skupaj. Toda dobro

vem, da tile tiči za to tako vztrajno želijo konca, da bi kradli iz skladišč, kakor so že. Za tega vem, da je ob razpadu dva dni nosil domov. V teh letih sem pa tudi spoznal, da pamet vedne ne sega do mestnega bloka. Do sedaj so verjeli še vse, kar jim prija, tako ali tako.«

Janez je dobil korajžo in stavlil naprej. Spodbadale so ga zastonske kalorije in človeška kratka pamet. Stevalo je raslo in Janezu so se obetale pojedine.

»Le kdo bo prišel nadme, če bi bil konec. To se bo vse pretevalo in si pulilo vrede, zaboje in drugo blago iz rok, da bo joi.« Tako je Janez dočkal dan, ko se je prikazal na pozorniki komedije najhbrabrejši med najhbrabrejšimi komedijanti nad komedijanti — Badoglio.

Stal je na hodniku — Janez, ne Badoglio — in bulil skozi okno na cesto. Delal ni, ker se je gospod šef že tri topil v silni žalosti in ni mogel ne podpisovati spisov, ne nadzorovati podrejenih, ali delajo ali samo sedijo. Crknil mu je psiček, edino upanje za dolgem rodovnikom. Spodobno ga je pokopal. Gospod šef je žalost prenašal po moško, gospa po žensko. Gospod je pil, gospa pa je prejkolala ves dan. Ker sta imela triobno stanovanje, je gospa jokala v vsaki sobi po pol ure, zastopajoč načelo, da morajo na svetu imeti vsi enako.

Med tem premišljevanjem je stopil iz sobe gospod tajnik, vesela in rdeča žvrica. Moralo je biti nekaj posebnega, da je bil dobre volje. Navadno se je držal kakor pust jesenski dan, v večnem strahu kaj bo, čeprav je prej vedno govoril, da se dela prav in da žrtve morajo biti. Ko so ga badoljevski policaji nekoč zaradi lepšega vzeli, je bilo konec žrtve.

»Janez, vojne bo konec 17. oktobra letos. Koliko staviva?«

Janezu je bilo malo nerodno ker tajnik je tajnik in ta več je kakor navaden pisar.

»Res? Kdo je pa povedal?«

»Zdajle je bil tu cesarski policaj in vprašal, ali imamo kaj zdravniškega materiala, da bi ga s pomočjo njegove policije poslali v hribe. Pravi, da vse lepo teče. No in ta je rekel, da bo tako.«

»No, si je mislil Janez, »ta modrost je zrasla na pomarančah. Ne verjamem.«

Stavila sta za liter vina in dobro večerjo. Janezu je šlo sedaj žito v klasjo, Kar sami so se ozlašali in ponujali stave.

»Kar dajmo,« si je mislil Janez »če izgubim, mi premoženja itak ne morejo vzeti, ker ga nimam. Plače mi smejo pa samo polovico zarubiti. Če stave dobim, bom lahko živel leto dni zastoj in brez kart. Koliko kalorij je to.«

Stave so se množile in kmalu jih je bilo sto petnajst.

8. septembra se je konjunktura dvignila. Ta dan jih je prišlo ponujat stave hkratu 35. Stali so pred Janezovo sobo v vrsti kakor za tobak in se kregali, boječ se, da ne bi zmanjkalo. Štirinajst dni po 8. septembru je Janez sklenil že 48 stav, potem je konjunktura padla in meseca novembra ter decembra ni nihče več prišel niti ni mogel Janez nobenega več dobiti. Toda stav je bilo dosti in upanja razveseljiva.

Na Silvestrovo je sedel za aparatom do polnoči in poslušal, če bo kakšna postaja napovedala konec. Čakal je in kar naprej gledal na uro. Končno je le bila dvanajest. Stave so dobljene, veseli so želodec.

Ginjen je Janez vstal, si segel z desnico v levico in si voščil srečno novo leto. Potem je segel v omaro in privlekel zadnjo klobaso, ki jo je še imel. Pojedel jo je brez skrbri in korajžno. Spil je še liter vina in začel premišljevati:

»Poglej Janez, pa si mislil, da si ničla. dvakrat ničla, tako, da nisi za nikamor. Ali se še spomniš, kako so te zmerjali tovariši in se ti posmehevali ugledni ljudje, ko si sprejemal stave? Saj tem, svojim sovratnikom ne zamerim tako hudo, da so ga dali vleči od komunistične propagande o koncu vsake dva meseca ali celo, vsak mesec posebe. Toda kako se bomo zdaj pogledali s tistimi boljimi: ravnatelji, profesorji, zdravniki, naedniki, advokati, gospodarstveniki, politiki, z boljšo in slabšo meščansko vrsto, trgovci in verižniki ter »samostojnimi« damami, ki so svojo modrost merili na valte in jo prodajali po sežnjih. Janez, zakaj pa vendar misliš, da so si ljudje kaj bolj pametni kakor druga raja? Raja je raja, pa naj nosi cilindar, kožuh ali kako drugo boljše znamenje. Proletariata je bilo vedno dovolj med ročniki, razumniki, gospodarstveniki, kulturnimi in političnimi delavci. Ni se mere na svetu, s katero bi lahko zmeril človeško neumnost in naivnost. Na svetu je tako, da samo dvajset odstotkov ljudi ve za kaj gre, drugi pa capljajo za temi kakor ovce za ovnom. Kar poglej, Janez, imaš lepo, staro kranjsko ime in te prav zaradi tega zaničujejo. Kaj so v takih letih ljudje vse verjeli, čeprav so videli, da večina tega ni res! — Mirno so naprej prežvekovali in mu bili oslarije. Več, Janez, preleni so, da bi kaj mislili. In težko, če bodo kdaj drugačni. Pa nič si ne belj glave. Vedno ostane samo tisto, kar je resnično. Vse drugo izgine, čeprav mora človeški rod zaradi tega mnogo trpeti. Še k vsaki resnici je bilo treba vedno vleči na vrvi. Pa dogodki, svetovni dogodki! Seveda, ti so pa samo za ljudi, ki jih

Strast.

Ko se je Azev konec leta 1907 vrnil v Rusijo, se je 26. decembra zvečer v »Akvarij«, petrogradskem nočnem zabavišču, srečal s popravčico, ki je že nekaj časa vzbujala pozornost med obiskovalci tega potratnega šajlišča.

Ime ji je bilo Neddy de Hero. Se danes ne ve nitihe pravega imena te ženske, ki živi nekje v Nemčiji in ki ji vsi pisatelji pravijo samo »gospodična N.«

Ta ženska je bila skrivnostna kakor Azev. Njeno čudno ime samo opravičuje nekam čudni značaj njene lepote.

Neddy je bila Nemka. Rodila se je v saski vasi in je zabredla v Rusijo malo pred izbruhom vojne med Rusijo in Japonci.

Ni imela nikakih posebnih umetniških darov ali sposobnosti. Tudi ni bila več tako mlada, toda imela je za sabo lepo vrsto uspehov, katere je dosegla med zlato mladino v Moskvi, v Kijevu in Harkovu.

O njej so med drugimi pripovedovali, da je vlikal knez Ciril med vojno z Japonci zapustil bojišče ter odšel v Petrograd, tako nor je bil nanjo.

Tedaj ko se je spet pokazala na odru, so govorili, da je živela z nekim častnikom, ki ji je za zapustil ter ji odnesel vse priblance.

Vrnila se je torej spet v music-hall, bila je srečljiva za novo razočaranje ter iskala kakega »resnega« razmerja z novim človekom.

Azev se je takoj vnel zanj, prejel večer z njo, potem pa se kar nanesel v njeno hišo. Ti prijeli sta si nekam čudovito odgovorjati. Dobil sta se v činu, ko je tudi Azev bil na krizišču svojega življenja. Star je bil bilu štirideset let, bozezen in utrječnosti mu mu dahi resno misliti o marsičem, kar je doletel počel, zlasti pa o tem, da je njegov položaj kaj kočljiv in da je neozbno potrebno pripraviti si pot za umik, za kaj bo dolgo, pa bo prišel dan, ko bo ova rakitinka prav tako, kakor sta bila Tamara in Gapon, njegovi grozeči in svarilni geni.

Kaj bo ta dan napočil, bo moral podreti vse poslove, končno pretrgati s svojo preteklostjo, zapustiti tudi rodilno, zakaj žena, ki je bila do zdaj nanj ponosna, ga bo prva obšla.

Azev si ni delal ntiar. Videl je, da bo lepota, njegovi vse, da bo moral izginiti in ostati sam.

S tem da se tako zares in za zmeraj navezal na Neddy de Hero, je nezavedno posnel previdnost, ki mu je svetovala, naj si pripravi toplo in varno zavetišče v kakem ženskem srečanju — za mirne dneve samotenosti.

Iz ta umetnik dvojnostpolitičnega življenja si je zdaj pripravil tudi dvojno družinsko življenje.

»Dob tistega dne se nisva več ločila,« je pisal nekoč pozneje Neddy, omenjajoč njuno prvo srečanje.

In res je ni zapustil niti za trenutek. Z njo je preživljal vse čas, kar sta mu ga pščala stranka in pa Gerasimov. Vozil se je v gledališče, obiskoval z njo zabavišča, se sprehajal z njo pod pazduho po najbolj obilnih ulicah in hodil na izlete v okolice.

ev je bil za Neddy imovit trgovec, ki dosti denarja in je mislil vedno imeti bl, četudi ima drugo ženo in drugo jo.

rasimov je Azeva nekega dne obvele za dosti tovarišev iz stranke njegokšno življenje že ni več skrivnost, in opozoril, naj pazi.

ev se za opomin ni menil, skušal je si priljki političnega načelnika prei, da je nujno potrebno, da bi se ali iz službe.

tudi se mu poskus ni posrečil, je venel resno misliti na to, da bi se za preselil kam na tuje.

veca 1908 je ljubili sporočili, in ga počejo za daljši čas v tujino, in ji svenaj se iznebi stanovanja, da ga ne itonj plačevala.

tem je z njo odpotoval v Italijo.

n je ostal dober mesec dni. Ko se je si je si je Neddy našel stanovanje v najbolj potratnih petrogradskih ho-

sko je pogostokrat jemal s sabo na ija po Rusiji ali po tujini, bodisi aditi tja po nalogu stranke ali po poljeje.

tem pa je kot previden človek v tujini vse svoje priblance, kar bil nakopičil v teh letih plodnega a življenja.

n tako je gospodična Neddy nazadnašla »resno« razmerje, katero je in ga ne bo več pustila.

Toda življenje navzle temu ni moglo bit samo zatiše in sladak mir. Politika je inženirju Azevu dajala zdaj več opravila kajor kdaj prej.

Na drugem obnem zboru stranke, oktobra 1906, so socialni revolucionarji sklenili, da se udeležijo volitev za drugo duma. Z letom 1907 so prvi nastopili z zakonitim političnim udeleževanjem.

Proti koncu februarja so sklenili izredni občni zbor, da bi se posvetovali o tem vprašanju. Zbor je vodil Gersun.

Temu človeku se je posrečilo pobegniti iz ječniknice v Akatujlo, in sleer tako, da se je dal zapreti v sod, pa so ga odvabili skozi vrata. Potem je iz Sibirije naskrival odpotoval na Japonsko, od onod pa v Ameriko.

Ruski prevratniki v Ameriki so ga navdušeno sprejeli. Ostal je nekaj časa tam ter sbral veliko denarja za stranko.

Komaj se je v začetku leta 1907 vrnil v Evropo, se je sešel z Azevim, ki ga je obvestil o vsem, kar se je dogodilo v teh šestih letih, kar je bil on v ječi.

Gersun je v ječi dobil poročila o hrupnih atentatih na Plehveja in na velikega kneza Sergija. Moral je biti ponosen na uspehe »bojnega odseka«, katerega je bil ustanovil on, in na uspehe svojega naslednika Azeva.

Azev mu je obširno poročal tudi o kočljivem položaju, ki je nastal potem in zaradi katerega sta se moralna umakniti v ozadje Savinkov in on.

Svedča je znal Azev vse stvari poharvati tako, kakor je kazalo njemu, Gersun mu je zaradi tega dal prav, začel ga je pa pregovarjati, naj spet prevzame vodstvo »bojnega odseka«. Objubil mu je, da ga bo z vsem silami podpiral.

Dvojno življenje Evna Azeva

G. Pevsner

25

Februarski občni zbor je bil v Tamerforsu na Finskem. Tja sta Gersun in Azev prišla skupaj, tako da je nekaj ploskanja, ki je veljalo Gersunju, bil deležen tudi Azev.

Med sejami je Gersun hotel Azeva vedno imeti poleg sebe.

Parlamentarna skupina socialnih revolucionarjev se je mislila odkriti proti vladi ter ljudstvu razkrinkati vse njene slabe strani. Zaradi tega je zbor sklenil, naj vse sile stranke podpirajo poslance v njihovem programu, toda naj se izogibljajo, da bi s kakršnim koli nastopom dali povoda za nov razpust dume.

Vrnitev Azeva med revolucionarje so pozdravili kot privojenje v tako politiko in kot dokaz soglasja. Zaradi tega so ga sprejeli z obilno prisrčnostjo, ter ga poklicali v osrednji odbor.

To dejstvo sta z živim zadoščenjem pozdravila — še morda bolj kakor revolucionarji — tudi Gerasimov in Stolpin, načelnik carske policije in predsednik carske vlade. Ta dva človeka je zelo zanimalo, da bi vedela za vse, kar se godi v najbolj burli skupini nove dume, katere so se vsi tudi najbolj ball.

Medtem je Azev poskrbel za uničenje in razpust vseh terorističnih ustanov, ki so nastale, potem ko je »bojni odsek« nehal z delom. Glavna med temi je bila Silberbergova skupina, katere delo je Ohrano precej vznemirjalo.

To skupino je stranka navzle Savinkovlevemu nasprotovanju uradno priznala. Če bi prijel njene poglavitve člane, bi bil to tudi hud udarec za stranko.

Azev je torej Gerasimovu povedal, kam so se zatekli Silberberg in njegovi tovariši.

Nekega viharnega večera sta se v hotelu »Turiste«, kjer so se skrivali ti nasilniki, oglasila neznan študent in študentka ter prosila, naj bi ju vzeli pod streho. Zala sta bila med smučanjem, sta pravila, in ne moreta dalje.

Bila sta mlada, vesela in priljazna človeka, zato so ju sprejeli in ostala sta v hotelu nekaj dni. Spoznala sta vse goste, jih zabavala s tem, da sta jih silkala, plesala in prepevala z njimi.

Teden dni zatem so fotografije vseh teh gostov bile na mizi pri Gerasimovu. Student in študentka sta se vrstila pri vsakem vlaknu, ki je pripeljal iz Finske, da sta agentom Ohrane kazala goste hotela »Turiste«, ki so izstopali iz vlaka.

Tako so mogli prijeti Silberberga in Suljatkega. Julija 1907 so ju obsodili na smrt ter ju obsili enega pod imenom Staffar drugega pod imenom Gruski.

Gerasimov je vedel za njuni pravi imeni in vse drugo, kar se ju je tikalo, svedča pa ni povedal ničesar, da ne bi vrzel kakkega suma na Azeva, ki je vso to zadevo izpeljal.

Tega ni storil tudi zaradi tega, ker se je pripravil nov, strahovit nastop, tisti, ki bi mu lahko rekli, da je bil moštvozna prevratniško-policijske trojce Stolpin-Gerasimov-Azev.

Prijetje Silberberga in Suljatkega ni uničilo »bojnega odseka«.

Ko so agenti Ohrane dobili dovoljenje, da lahko nastopajo tudi na Finskem, so šli takoj v hotel »Turiste«, pa so našli vse prazno. Tisti član odseka, ki so bili še ostali na svobodi, so jo pobrali ter se poskrili drugod. Toda niso mirovali, temveč so se pripravljali na nov napad pod vodstvom drugega poglavarja.

Ta poglavar je bil bivši mornar Nikitenko, ki si je bil zaradi vloge, katero je bil odigral pri reševanju Savinkova, pridobil velik ugled.

Glavni odbor socialno revolucionarne stranke si je za tedaj, če bi bila zbornica spet razpuščena, mislil zagotoviti oblast nad političnim položajem z oddoljnim udarcem. Zato je »bojnemu odseku« dal nalogo, naj pripravi vse potrebno za morebitni atentat na carja Nikolaja II. in na velikega kneza Nikolaja Nikolajeviča.

Na tak korak je nekaj mislil tudi Azev. Zaradi tega je Nikitenko hotel vedeti, kaj misli o stvari on.

V začetku marca se je sešel z Azevim na Finskem. Razložil mu je svoj načrt, mu dal pregled o tovarših, ki bi mu pomagali, ga vprašal za svet in mu nazadnje ponudil, naj on prevzame vodstvo vse te zadeve.

Azev je ponudbo odbil in se opravičeval, da pač ne more voditi ljudi, ki jih ni izuril sam za nasilna dejanja, ljudi, ki jih ne pozna do dna in med katerimi bi lahko bil tudi kak vohun.

Vsekakor pa je Nikitenko objubil, da mu bo svetoval in in ono, samo če mu bo Nikitenko sproil poročila o pripravah za atentat.

Tako si je Azev omogočil, da bo imel vsa poročila, ki bi utegnla zanimati nerali in ki bi utegnla zanimati zlasti Gerasimova in Stolpina, hkrati pa je odstranil vse sume, ki bi utegnili leteti nanj.

Ko so začeli pripravami, je Nikitenko dobil novega somišljenika, nekega Naumova, sina načelnika brzojavnega urada v gradu Peterhofu, kjer je tedaj prebival car. Ta je objubil, da ga bo seznanil z nekim kozakom iz carjeve telesne straže, ki je bil po prepričanju revolucionar.

Azev mu je svetoval, naj takoj dobi zvezo s tem kozakom.

Vladimir Naumov je poznal kozaka Ratimova, ki je bil član dvojne straže v Peterhofu. Seznanil se je bil z njim poleti 1906 ter mu govoril vse mogoče grde reči o carski vladavini. Vzpodbulja ga je, naj hujša tovariša, da bi ubil carja.

Kozak se je delal, kakor da mu je to všeč in da se z vsem strinja, toda je vse poročal orožniškemu polkovniku Spiridoviču, poveljniku carjeve telesne straže.

A ta namesto da je bil dal pri priči prijeti Naumova, je kozaku svetoval, naj se še naprej dela, da je za to reč in da se z Naumovim strinja.

Toda o Naumovu ni bilo več duha ne sluha, ker je bil odpotoval v Moskvo. Januaria 1907 pa je kozaku poslal pismo in ga prosil, naj pride k njemu.

Tokrat mu je kar naravnost predlagal, naj ubije carja. Ratimov je ta predlog odklonil, pač pa je dejal, da je pripravljen Naumovu pošiljati poročila o carjevem življenju in gibanju.

Naumov mu je naročil, naj nariše načrt parka, na katerem se je car po navadi sprehajal. Nazadnje ga je vprašal, če bi rad spoznal še druge ljudi, ki mislijo tako kakor on.

Ko je Ratimov odgovoril, da bi jih rad, mu je sporočil, da bo dobil pismo z naslovom skrivnega šajlišča. Tam bo na vratih našel bel list, podoben pismu. Na tista vrata naj potrka ter reče:

»Prihajam od Aleksandra Aleksandroviča.«

Ko bo vstopil, naj takoj vpraša:

»Ali je tukaj Olga Aleksandrovnica?«

Ko bo dobil odgovor: »Olga sem jaz,« lahko svobodno govori, kakor se mu zdi.

Osem dni nato je kozak dobil pismo, ki mu je sporočalo:

»Dragi Kolja, zdaj stanujem na ulici Sadovaja 80, stanovanje 8. Pridi k meni, ko boš mogel, med 4. in 5.30. uro, toda čim prej se do. Pozdravlja in ljubi te Olga.«

Na Sadovaji je Ratimov našel teroristko Ano Pignitovo, ki mu je rekla, da bo lahko dal zelo vzdržljivo obvestila nekemu, ki bo kmalu prišel. Toda volak ni utegnil čakati in je odšel, toda objubil je, da se bo vrnil.

Polkovnik Spiridovič je zdaj mislil, da je čas nastopiti in je o vsem obvestil načelnika Ohrane.

Toda Gerasimov, ki ga je o vsem tem obveščal Azev, je že vse vedel in je že pridno nadzoroval vse člane nasilniške skupine.

Vendar bi se rad pogovoril še sam s kozakom. Stori je to, potem pa šel k Stolpinu in mu dal popolno ter pregledno poročilo o dogodkih in dejstvih.

Bolj kakor resno zaradi je Stolpin v tem videl pomembno orodje, ki bi mu lahko dosti pomagalo v boju, ki so ga socialni revolucionarji grozili začeti proti njemu v dumi. Treba bi bilo je primerno pripraviti tla ter ončasiti doma in v tujini te nasprotnike.

Gerasimov je dobil naročilo, naj zbere vse potrebne podatke, da uprizoni hrupno razpravo. Kozaku so naročili, naj ima še naprej zveze z nasilniki.

V zadnjem pogovoru, ki ga je Ratimov imel z njim 26. marca na domu neke študentke, je Ratimov objubil, da bo za revolucionarje odposlal nekaj navadnih brzojav. To je potem tudi res storil, toda tako, kakor mu je svetovala poljeja.

Hkrati so ga tudi zaslili uradno in vse, kar je zbral: vabila in navodila za sestanke, dodal k ovadbi, ki jo je sestavil Gerasimov zgolj po podatkih, ki jih je dal on.

14. aprila so člane »bojnega odseka« prišli in jih poslali pred sodišče. Naumov je priznal vse, ko so mu objubil, da si bo s tem ohranil življenje.

Skupina monarhističnih poslancev je naglo vložila interpelacijo zaradi glasov o zaroti proti carju. Stolpin je odgovoril in poročal tisto, kar je bilo v kozakovih ovadbah. Pristavil je, da po ugotovitvah, ki jih je naredila poljeja, pripada nasilniška skupina, ki je hotela ubiti carja, socialno revolucionarni strelki.

Duma je izglasovala resolucijo, v kateri izreka carju čestitke, da je usel grozeči nevarnosti.

Nekdo izmed socialno revolucionarnih poslancev je pri tej priliki izjavil v imenu glavnega odbora stranke:

»Ni nobene zarote. Po obvestilih, ki jih je prejel glavni odbor od parlamentarne skupine stranke, nima socialno revolucionarna stranka nič zveze z omenjeno zaroto, ki se ne zdi verjetna, kvečjemu, da jo je kdo uprizoril zaradi izjavljanja.«

To izjavo je potem potrdilo tudi uradno poročilo glavnega odbora.

Ta dan si je Stolpin lahko zapisal v dobro pomembno zmagno.

Razprava pred sodiščem se je končala s tem, da so obsodili na smrt Nikitenka, nekega študenta in Naumova, ki je med razpravo preklekal vsa priznanja, katere je bil dal v preiskavi. Druge obtožbe so all pregnali all sodili v odsotnosti.

One tri so obsili 3. septembra 1907. Gerasimova je sprejel car, ga zelo pohvalil ter ga imenoval za generala.

Nihče pa ni prišel tej zadevi omeniti Evna Azeva, ki je bil pravi režiser vse te komedije in se je s pomočjo poljeje spet znebil vrste tistih, ki so mu hodili v zelje.

Zarota proti carju.

Drugo duma so razpustili 16. junija 1907. Sredi julija se je glavni odbor socialno revolucionarne stranke sešel znova, da bi sklepal o bodočem splošnem delu s posebnim ozrom na stališče do novih volitev.

Kar se tiče nasilništva je glavni odbor sklenil, naj se ustanove letiče skupine, ki naj bi bile podrejene naravnost krajevnim odborom.

Avgrusta so se Azev, Savinkov in Gersun sešli v Švic, toda zato, da bi se posvetovali o tem, kako naj bi vodstvo in delo vseh nasilniških skupin združili v eni roki.

Azev je poročal, da so spodleteli upl, ki so jih stavili v izum inž. Buhala. Pokazalo se je, da izumitelj ni sposoben sestaviti tako letalo, kakor ga je objubil.

Azev je zaradi tega predlagal prijateljem, naj bi takoj odšli v Rusijo ter začeli delo za pravo teroristično organizacijo.

Toda tokrat je predlogu ugovarjal Savinkov, ki je dejal, da stari načini ne veljajo več, da so poskusi, organizirani z običajnimi sredstvi, obojeni na polom in da je zaradi tega potreba uporabljati nove načine, ki jih nudita znanost in tehnika.

Na koncu je predlagal, naj ustanove dve ločeni skupini. Prva naj bo zelo številna in naj zbira obvestila ter nadzoruje. Druga pa naj bo manjša in naj bo določena za prave in dejanske nastope, torej za to, da

bo izvajala oborožene napade naglo in presenetljivo.

Za vodstvo nove organizacije naj bi imenovali poseben odbor, čigar član bi bil tudi Gersun.

Azev in Gersun sta dejala, da tega načrta ni moč uresničiti, ter rekla, da se jima zaradi tega zde stari načini boljši.

Zdaj je Savinkov odklonil udeležbo pri delu, ki se mu je zdelo zločinsko zaradi tega, ker je bilo obsojeno na nepretrgane neuspehe. Izgovoril si je udeležbo samo pri tistih nastopih, ki so obetali uspeh.

O tem vprašanju so odločili oktobra v Vilhorgu na seji glavnega odbora. Odbor je predlog Savinkova odklonil, nato pa sklenil, da ustanovi »bojni odsek«, podoben staremu. Ta odsek naj bi pripravil ter izvedel atentat na carja.

Tudi glede tega so se pokazala različna mnenja, ki so si nasprotovala, a nazadnje je zmagal Gersun, ki je bil atentatu naklonjen.

Azev je bil od načelnika carske skrivne policije Gerasimova dobil natančna navodila. Ta navodila so se glasila: če stvar ne bi bila za Azeva prenevarna, naj se temu načrtu upra, če ne, pa naj prevzame vodstvo novega odseka ter zavira njegovo delo.

Azev se razprave ni skoraj nič udeleževal, dal pa je že v začetku vedeti, da soglaša z Gersunjem. To je bilo najmanj, kar je mogel storiti, saj je Gersun izhajal iz misli, da bo atentat pripravil in vodil prav on, Azev, če že ne zaradi drugega zaradi tega, da bo enkrat za vselej zavezal jezik tistim, ki so Azeva obkroževali.

Ko so Azeva imenovali za načelnika novega odseka, je razložil smernice, po katerih se bo ravnal pri pripravi atentata. Dejal je, da bodo priprave trajale le eno ali dve leti. S tem bo pridobil časa ter lahko mislil tudi na lastno rešitev.

Ta stvar je bila zdaj bolj nujna kot kadar koli. Gersun in na seji po naključju govoril o obkroževanju Azeva.

Glavni odbor je bil prav te dni dobil iz Saratova pismo, v katerem je bil Azev, sleer označen samo z izmišljenim imenom Filipovski, popisan tako, da ni bilo moč dvomiti, da je to on. Pismo ga je dolžilo, da je izzvala in izdajalec. Glasilo se je takole:

»Iz pristojnega vira smo zvedeli tole: Leta 1905 je eden najvidnejših članov socialno revolucionarne stranke imel zveze s policijskim ravnateljstvom, od katerega je prejel veliko plačo. To je isti človek, ki je bil prišel v Saratov, da bi se udeležil sestanka nekaterih važnih članov stranke.«

Krajevni oddelek carske politične policije je bil o pravem času obveščen, da bo sestanek v Saratovu. Poleg tega je Ohrana vedela, da bodo na tej seji razpravljali o ustanavljanju »bojnih odsekov« in krožkov med kmeti. Vedela je tudi imena vseh udeležencev, tako da je vse zasledovala na vsak korak.

Zaradi posebnega pomena, ki ga je Ohrana pripisovala tem sejam, je nadzorstvo vodil eden najbolj izkušenih vohunov, ki ga je policijsko ravnateljstvo poslalo nalašče zato tja. To je bil dvorni svetnik Mednikov.

Četudi je ta človek dosegel tako visoko stopnjo, je namreč v vseh svojih navadah ostal preprost policist in je proste ure preživljal ne s častniki, temveč z najstarejšimi agenti Ohrane in s pisarji.

Mednikov je tem povedal, da je med revolucionarji, ki so prišli v Saratov, nekdo, ki je v službi policijskega ravnateljstva in prejema na mesec 600 rubljev plače.

Agenti Ohrane so se zelo zanimali, kdo je človek, ki prejema od policije tako ogromno plačo. Šli so park Oskln, da bi videli, kakšen je ta človek. Tam so našli zelo debelega človeka, ki je kazal videz imovitega trgovca, vedel se je pa zelo izbrano.

Ustavil se je bil v hotelu Nord pod imenom Sergij Melitonovič. Naš vir nam je sporočil tudi prilike, a smo ga žal pozabili. Sergija Melitonoviča je kot človeka, ki je »dobavljal novice« nadzoroval poseben agent, ki je imel nalogo ugotavljati, če so njegovi podatki točni.

Melitonovič je prišel v Saratov iz Nižnega Novgoroda čez Moskvo, spremljala sta ga dva posebna agenta, ki sta ga v svojih poročilih omenjala z imenom Filipovski.

Ne vemo, ali so udeležence tega sestanka mislili prijeti ali ne, toda opozoriti smo jih, da jih zasledujejo, in so se takoj razšli. Tudi Filipovski — imenujmo ga še mi tako, je odšel iz Saratova. Odpotoval je z vlakom 12. avgusta ob 5 popoldne.

Policija ni vedela nič, da so revolucionarji odpotovali, in je nadaljevala z zasledovanjem. 21. avgusta ob 11 pa je policijsko ravnateljstvo poslalo Ohrani brzojavko z naročilom, naj preneha z zasledovanjem. Sporočili so tudi, da je udeležence moral opozoriti pisar iz oddelka Ohrane.

Policija je to obvestilo o opozoritvi zadržno dobila od nekega udeleženca. To nam je zbudilo domnevo, da daje te in take novice policiji Filipovski. Ta je odpotoval 12. avgusta ob 5 in je bil ob 21 še lahko v Petrogradu.

Kmalu po začetku razprav v prvi dumi, to je aprila 1906, se je načelnik Ohrane v Saratovu Fiodorov, ki je bil pozneje pri neki eksploziji ubit, vrnil v Saratov in pripovedoval, da so ob njegovem odhodu iz Petrograda bili zelo nevoljni zaradi nasprotja, ki vlada med agenti policije in agenti Ohrane. Zaradi tega nasprotovanja so namreč prišli v Petrograd Filipovski, ki po besedah Fiodorova ni bil nič manj pomemben človek kakor najtežje ribe, ko so jih kdaj dobili v roke.

Filipovski je z drugimi teroristi nadzoroval in zasledoval razne visoke osebnosti. Agenti Ohrane v Petrogradu so dobili zapoved, naj te teroriste primejo. Četudi so točno vedeli, da Filipovskega ne smejo prijeti, so hoteli dražiti policijo. Naredili so se, ko da ne vedo o tem ničesar in zgrabili tudi Filipovskega, zraven pa bili še toliko zlobni, da so ga dali prijeti po cestni policiji. Zaradi tega je bilo Filipovskega še teže osvoboditi, zakaj prišla je čista policija, to je oblast, ki ni imela nič

NIKOGR NE BO,

na katerega vrata ne bi potrkalo vprašanje Zimske pomoči! (Prezident general Rupnik v svojem govoru.)

posla z Ohrano. Ker je vrh tega pri tem sodelovalo dosti ljudi, je bilo težko stvar potlačiti in jo skrivati, ne da bi razodel pravo vlogo, ki jo igra Filipovski.

Ko je Fiodorov odpotoval iz Petrograda, še niso bili našli načina, kako bi osvobodili Filipovskega, ne da bi s tem vzbudili sum pri prevratnikih.

Fiodorov je sporočil še, da bi bili pri tej priliki kmalu prišli tudi Sota Sergejevič Sazonov, ki ga policisti v Saratovu dobro poznajo. Ta je tudi sodeloval pri nadzorovanju, preoblečen v kočijaža.

Tako je govorilo to pismo.

Z njim so se takoj pobavili črnov, Gersun in Rakitnikov. Misli, da bi Azev mogel biti izdajalec in da bi igral dvojno vlogo, se jim je zdelo tako nemogoča, da so sklenili, da o tem ne bodo govorili z nikomer in da o pismu ne bodo povedali niti Azevu.

Na koncu seje, ki so jo imeli zaradi tega, je Gersun dejal:

Schriftleiter · urednik: Mirko Javornik / Herausgeber · izdajatelj: inž. Jože Sodja / Für die Ljudska tiskarna · za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarič / Uredništvo, uprava in tiskarna: Ljubljana, Kopitarova 6.
Telefon: 40-01 do 40-03 / Rokopisov ne vračamo / Mesečna naročnina 6 lir, za inozemstvo 12 lir.